

Vi Mänskor

Nummer 3/4 2002

Årgång 55

40 kronor

Chiapas

Det tysta kriget

Irak: Från i-land till u-land

Feministisk nytändning?

Hur jämställda är vi
egentligen?

Innehåll

Ledare	3
Det var en gång ett café	4
Okunskapen är avgrundsdeep	
<i>Ulla Hoffman tar strid mot diskrimineringen</i>	6
Den tröstlösa arbetslösheten	10
GATS—ett hot mot demokratin	11
Kvinnor utan gränser—feministisk nytändning?	12
Vi i Sverige är väl jämställda?	14
Sevapriya	
<i>Kvinnohus skapar människovärde och möjligheter</i>	18
Tjäna med kärlek—insamling till kvinnohuset	21
"Ground Zero fanns redan då"	22
Från i-land till u-land	
<i>Christian Härleman om sanktionerna mot Irak</i>	23
Res till Irak!	26
Mutter Courage—hennes son dödades av polisen	28
Det "tysta kriget" i Chiapas fortsätter	29
Kvinna till kvinna fick alternativa nobelpriset	32
Huset är invigt!	
<i>Bosnisk samlingsplats för tolerans och demokrati</i>	34
Testiklarnas herravälde	37
Vakar för fred	
<i>Amerikanska kvinnor mobiliserar mot kriget</i>	38
Böcker	39
SKV-sidorna	42

VI MÄNSKOR

Nummer 3/4-2002

Årgång 55

Redaktionens adress:

Vi Mänkor
Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg
Tel/fax: 031-14 40 28
e-post: info@svenskakvinnor.nu

Ansvarig utgivare:

Evy Hagman

Layout:

Peter Nordstrand

Omslagsfoto:

Margareta Strömbom

Prenumeration:

4 nr/år 150 kr
Postgiro: 90 24-1

Skriv till oss!

Vi välkomnar alla bidrag, men kan tyvärr inte betala några arvoden

Nästa nummer utkommer:

8 mars 2003

Manusstopp:

1 februari

Tryckeri:

Länstryckeriet i Göteborg

Omslagsbilden: Två barn i Chiapas

Ett användbart skällsord

"Posten har gett sitt bidrag till ett negativt omdöme om någon eller något man inte gillar. Istället för att använda ord som amöba eller zombie eller girigbuk och så vidare säger man 'Posten', det innefattar alla starkt negativa omdömen från A till Ö. Tack Posten för det fina och lättförståeliga bidraget."

UR EN INSÄNDARE I VÄRMLANDS FOLKBLAD

Det var bättre förr!!

Maria Sandgren Loa i nostalgiåldern

Det stod plötsligen klart för mig att jag kommit i nostalgiåldern. Att det samma hänt min arbetskamrat och en del vänner. När vi diskuterar något kommer vi oftast fram till att det var bättre förr. Det var bättre när TV hade en kanal och sände mest nyheter och enstaka underhållningsprogram. Att vi satt ned och såg sådant som intresserade oss istället för att leta mellan kanalerna efter något vi inte vet vad.

Att vi känner oss tvungna att se på sådant vi inte bryr oss om. Eller i varje fall irriterar oss på. Bara för att ha något att gemensamt fördöma eller diskutera med kamraterna på arbetsplatsen.

Barn var för det mesta barn och inte små modedockor. Makeup något som flickor började använda efter sin konfirmation. Lärarna och föräldrarna bestämde och satte gränser. Uppräkningen har knappast någon borte gräns. Men när vi ändå är igång med att det var bättre förr. Miljön var till synes renare. Somrarna var varmare och vintrarna var kallare och snörikare. Bergen och vår barnoms kullar var större än idag eller var vi bara mindre?

Många säger att det är nya och andra tider och att det aldrig kan bli som på 50-talet då vi växte upp i dåtidens små samhällen med stark social kontroll. Även Stockholm och andra större städer hade sina egna "små samhällen" där alla hade intresse i vad de "egna barnen" och "andras ungar" hade för sig.

När vi sedan är klara med nostalgin så kan vi kanske bestämma oss för att delta i olika grupper där vi försöker medverka till att nu-

tiden ska bli bättre på olika sätt. Samtidigt kan jag inte undvika att bli både ledsen och rent ut "förbannad" när jag läser och hör om 13-åriga och yngre flickor och pojkar som dricker sprit i en mängd som gör att de riskerar livet och hittas liggande medvetslösa. Framför allt är jag ursinnig på dessa vuxna som tillhandahåller den hembrända eller köpta spriten till dessa ungar.

Jag vill avsluta med att uttrycka min glädje och tillfredsställelse med att regeringens jämställdhetsminister inte framgent behöver ha sitt huvudämne som bisyssla utan kan lägga sitt krut på att arbeta för ökande jämställdhet i samhället.

MARIA SANDGREN LOA
ordförande i SKV

Det var en gång ett café

Det var en gång ett café (se Vi Mänskor nr 1/92). Det låg vackert nära havet, men också utsatt för vädrets makter. Gästerna kunde bara sitta utomhus. Trots det blev det mycket populärt. Där fanns goda hembakta kakor och tårter, där fanns kaffet, teet m.m. från solidariska handeln, där bakades allt med ägg från bonden Abrahamssons "lyckliga" hönor och med mjöl från Lögens kvarn, garanterat obesprutat. Där dracks saft från vilda bär och barnen älskade den hemgjorda glassen. Bakelserna hade också spännande namn som Rosa Luxemburg, Amandla Mandela, Mahatma Gandhis drömmar med flera. Om dessa personer kunde man läsa på små lappar som serverades tillsammans med bakverken.

Tänk globalt — handla lokalt

Gästerna återkom år från år. För många blev det en mötesplats och ett andningshål. Ägarna spred också, när tiden tillät, frikostigt sina idéer om alternativt leverne, internationell solidaritet, osv. "Tänk globalt – handla lokalt" kunde man läsa på informationsbladen

Ingenting av det ovan beskrivna blev till av sig självt, förstås. Det fanns en vag idé från början. Den tog tydligare form med åren. Med efterfrågan växte verksamheten, mängden gäster ökade, anspråken och ambitionerna steg. En naturlig utveckling. Barnbarnen och deras kamrater som alla hjälpte till myntade uttrycket "Detta är livet!". Alla var glada, ägarna tillfreds, om också rejält trötta efter många natters bakande.

Fram till den sextonde sommarsäsongen. Då fick caféet besök av två damer från Arbetsmiljöverket. Verket hade fått en anmälan om att barn arbetade på caféet. Detta är enligt lag strängeligen förbjudet.

Vi tog det först från den skämtsamma sidan. Våra barn arbetade ju inte i vanlig mening. De deltog några timmar, som mest fyra, per dag under några sommarveckor. De gjorde sådant de fann roligt. Och det var att ta upp beställningar av gästerna och sedan stolt bära ut det beställda. Med utländska gäster övade de sin engelska och tyska. Med alla gäster övade de sin frimodighet och uttrycksförmåga. De läste på om caféets syften: Solidarisk handel med tredje världen. Solidaritet med lokala producenter och återförsäljare, för att bevara den lokala ekonomin. Ekologiska och giftfria råvaror för uthålligt jordbruk och ren miljö här hemma.

Barnen lärde sig redogöra även för detta och för innebörden av de namn vi gett våra kakor. Och de förstod nog efter några veckor mottot "Tänk globalt – handla lokalt!".

Servering är alltid arbete

Nu ifrågasattes alltså allt detta. Arbetsmiljöverket hade fått en anmälan från restaurangfacket som fått en anmälan från någon på orten som trodde sig veta att våra "medhjälpare" inte fyllt 13 år.

Vi fick veta att servering alltid betraktas som arbete, oavsett vilken form och vilka motiv detta har.

Facket gick ända därhän att i tidningen

Bohusläningen tala om "slaveri" och "arbete utan lön".

Senare kom en jurist och påpekade för oss att anklagelser om slaveri är att betrakta som förtal. En sådan brottsrubrik förutsätter frihetsberövande och tvångsarbete och kan formuleras offentligt endast av en åklagare efter genomförd förundersökning.

Vi är inte ute efter hämnd för fackrepresentanters dåliga omdöme. Vi vill inte heller blandas ihop med skumma utsugare i restaurangvärlden. Men allvarligt är det att vi numera lyder under fyrkantiga EU-lagar som förbjuder barn under 13 år att överhuvudtaget vara tillsammans med vuxna på en arbetsplats och där på något sätt delta i verksamheten. Och barn över 13 år måste anställas. De får inte arbeta ideellt eller i studiesyfte, som praktikanter.

Ideella föreningar

Vi anser att det var värdefullt för barn att lära sig att arbete kan vara roligt och lustfyllt om det bedrivs i en familjär anda med personlig omsorg om alla. Och barnen vill ju själva vara med!

Fackets representant sa att sådan praktik och utbildning endast kan utformas och bedrivas av vederbörande arbetsmarknadsmyndigheter.

Ja, då kontaktade vi alla existerande arbetsmarknadsmyndigheter. Där kändes ingen,

säger ingen, vid något sådant ansvar eller ens någon sådan befogenhet. Arbetsförmedlingen på Orust/Tjörn trodde sig dock veta att ideella föreningar kan organisera utbildning och praktik av olika slag. Så om Fredsrörelsen på Orust utbildar ungdom i solidariskt caféidkande så är det i sin ordning? Ja.

Som aktiva i sagda fredsrörelse kanske vi kunde genomföra detta. Fast utan servering!

EUs östutvidgning

Ännu en aspekt tillkommer. Den påpekades av en före detta diplomat i Östeuropa:

När EUs östutvidgning verkställs kommer Östeuropas näringsstruktur in. Där är det vanligt att små och halvstora barn hjälper till i familjeföretag och andra småföretag. Det informella familjearbetet passar inte in i Västeuropas företagssystem. Det ger också konkurrensfördelar gentemot Västeuropa. Därför jagas nu alla avvikare även i Sverige.

Visst, förtryck av barn ska stoppas. Men det finns både dåligt och bra barnarbete.

Ska inga barn få växa upp i ett småföretagande som fostrat så många självförsörjare i hela vår världsdel?

Vart är vi på väg?

Kanske in i ett ännu mer fantasilöst, byråkratiskt och toppstyrt näringsliv.

ERNI & OLA FRIHOJT
Caféidkare

"Vi tycker det är roligt att servera", säger Annika, Nanna och Karin.

A black and white portrait of Ulla Hoffmann, a woman with short dark hair and glasses, looking slightly to the left. The image is a close-up, showing her face and shoulders. The background is white.

Okunskapen är avgrundsdjup

Ulla Hoffman tar strid mot diskrimineringen

Kvinnor av utländsk härkomst är ingen enhetlig grupp, lika lite som kvinnor födda i Sverige är det. Att sorteras in i ett påtvingat kollektiv med den godtyckliga beteckningen invandrare, och dessutom vara kvinna, gör att många kvinnor marginaliseras, skriver riksdagsledamoten Ulla Hoffmann (v).

En viktig jämställdhetsfråga är kvinnors asylskäl. Den 1 januari 1997 fick Sverige en ny utlänningslagstiftning. Där finns en paragraf som säger att den som på grund av kön eller homosexualitet känner en välgrundad fruktan för förföljelse ska ha rätt att stanna i Sverige. Men sedan den trädde i kraft har endast ett tjugotal kvinnor fått uppehållstillstånd med stöd av paragrafen. Alla fallen gällde könsstympling.

Det är ett problem för kvinnor på flykt att få sina skäl erkända som verklig förföljelse. Jag kommer ofta i kontakt med kvinnor som söker en fristad i Sverige. Många har fruktansvärda erfarenheter bakom sig. Men invandringsmyndigheterna förstår inte, lika lite som domstolarna, vad som har hänt när en kvinna våldtagits. Okunskapen om kvinnors situation är avgrundsdjup.

En kvinna som deltog i en demonstration och delade ut flygblad, arresterades tillsammans med sin dotter och fördes till fängelse. Där våldtogs hon i tre dagar av fyra poliser. Hon kommer inte ihåg polisernas gradbeteckningar, men väl andra detaljer. Utlänningsnämndens svar på denna kvinnas begär att få asyl var att eftersom hon inte kunde bevisa att poliserna beordrats att våldta henne, var våldtäkterna inte ett led i politisk förföljelse.

En kvinna från Colombia tillfångatogs av militären på en förstamajdemonstration och fördes till ett militärläger där hon under tre veckor utsattes för de mest avskyvärda handlingar. Utlänningsnämnden säger att det inte finns en regering i världen som skulle beordra våldtäkter, därför måste det vara en grupp kriminella män som utfört handlingarna.

Alltför ofta anses våldtäkt och andra sexuella övergrepp på kvinnor som något enskilda män utför hellre än att det har med regeringar att göra.

En annan grupp som inte heller anses hysa en välgrundad fruktan på grund av sitt kön är kvinnor från Iran. De kan ha lämnat sina män eller vägrat bära den obligatoriska slöjan. Om de skickas tillbaka riskerar de att stenas till döds.

Att kämpa för kvinnors rätt till asyl är en av vänsterpartiets prioriterade frågor. Vi fick igenom att invandrarmyndigheternas personal ska utbildas, men trots att det är flera år sedan bes-

lutet togs har utbildningen ännu inte kommit igång.

När lagen ändrades 1997 protesterade jag mot den, eftersom att man inte ansåg att kvinnors skäl kunde falla inom tolkningen av Genèvekonventionen, dvs. den konvention som definierar vem som är flykting. Med flyktingstatus följer full tillgång till det svenska samhället, får man uppehållstillstånd av någon annan anledning blir tillgången sämre. Genom att lägga kvinnors asylskäl i en särskild paragraf får kvinnorna sämre möjligheter till familjeåterförening och resedokument och man säger också att kvinnors asylskäl inte är politiska. Jag menar att den kvinna i Iran som vägrar bära slöja utför en politisk handling.

För något år sedan avlog riksdagen vänsterpartiets motion i frågan. Men nu har EU tagit upp den, eftersom FNs flyktingorgan UNHCR ser över tolkningen av Genèvekonventionen. Så nu har man tillsatt en utredare som ska förbereda en lagstiftning där kvinnors asylskäl ingår i den svenska tolkningen av konventionen.

Traficking

Under tiden som vi har arbetat med att få kvinnors asylskäl erkända som politisk förföljelse, har vi fått ett nytt problem och det är traficking, dvs. människohandel för sexuella ändamål. Unga kvinnor förs över gränserna för att tillfredsställa den svenska marknaden. Riksdagen har nyligen antagit en lag som kriminaliserar människohandel för sexuella ändamål i varje led. Och det är bra, det är Sexbrottskommitténs förslag som har gått igenom.

Ett problem som dock Sexbrottskommittén inte kunde lösa (eftersom vi inte hade direktiv att göra det) var uppehållstillståndet för dessa kvinnor, så att de kan stanna kvar och vittna mot hallickarna. Detta har nu lagts till Anhörigkommittén att lösa. Jag sitter även i den kommittén. Nu diskuterar man att de kvinnor som vill vittna mot sina hallickar ska få tillfälligt uppehållstillstånd medan de vittnar för att sedan resa hem. Men vem vågar vittna mot sin hallick och sedan resa hem och riskera livet?

Det enda riktiga är att dessa kvinnor får uppehållstillstånd med stöd av Genève-

konventionen. Detta har redan skett i Kanada vid ett par tillfällen.

Mäns makt

Mäns våld mot kvinnor är ett uttryck för mäns makt. Kvinnors utsatthet för detta våld, oavsett om det handlar om misshandel, sexuella trakasserier, våldtäkt eller incest är ett samhällsproblem. För att starka kvinnors rättsskydd måste kompetensen hos rättsväsendet höjas när det gäller kvinnomisshandel och sexualiserat våld.

Jag satt som vänsterpartiets representant i en utredning som skulle göra en översyn av sexualbrottslagstiftningen. Vi hade en diskussion på ett möte om vad lagstiftning egentligen är. Det finns några kriterier, och ett är att den ska avspegla medborgarnas moral. Men det finns två felaktigheter i det påståendet. Det ena är att den ska avspegla medborgarnas moral. Gäller då lagstiftningen endast svenska medborgare, gäller det en särskild lagstiftning för medborgare i andra länder och statslösa?

Der andra är att det inte finns en enhetlig definition av moral. Jag som kvinna tycker att det är omoraliskt att ekonomiska brott döms hårdare än sexuella övergrepp. Den avvägningen avspeglar inte min och många andra kvinnors moral. Männen i kommittén reagerade — vi kan inte ha en lagstiftning för kvinnor och en för män. Nej, det är inte det jag menar heller. Men vi måste ha en straffsats, ett straffvärde som avspeglar hela befolkningens moral. Sexuella brott ska ha ett högre straffvärde än skattebrott.

Hedersmord

När kvinnor under täckmantel av familjeheder och kulturella traditioner misshandlas och dödas för att de — med all rätt — gör motstånd mot förtryckande sedvänjor och normsystem, är det ytterligare ett uttryck för patriarkal maktutövning. Kvinnor har alltid blivit misshandlade i hemmet, men det sågs länge som en privat angelägenhet. Den som misshandlade kunde endast åtalas om kvinnan anmälde misshandeln. Idag faller även misshandel i hemmet under allmänt åtal.

Trots det har vi haft flera uppmärksammade fall av misshandel inom familjen, där

unga kvinnor under täckmantel av familjeheder och kultur misshandlats och ibland dödas för att de vill ha samma frihet som svenska kvinnor.

Så hände med Sarah, hennes bror och kusin dödade henne för att hon ville leva som en svensk kvinna.

Pela fördes till irakiska Kurdistan där hon mördades av sin pappa och sina farbröder. För några år sedan berättade jag om Jasmin, en 23-årig kurdisk kvinna, som mordhotades av sin pappa, sin bror och sin kusin för att hon själv ville bestämma över sin kropp och sin sexualitet och själv ville välja vem hon skulle leva med. Men vad är det för ett samhälle som accepterar att hennes frihet begränsas? Vad är det för samhälle som inte förser de som hotar henne med elektroniska fotbojor? Då var det nödvändigt att kalla henne Jasmin, idag är hon död och vi vet att hennes namn var Fadime.

I Sverige misshandlas varje år ett trettiotal kvinnor till döds av sin partner. Ofta är det behovet att kontrollera kvinnor, behovet att visa sin makt över kvinnan som utlöser misshandeln, det som vi kallar patriarkala maktstrukturer. Men misshandel med dödlig utgång begås oftast av en svartsjuk partner — inte av en pappa. Jag menar därför att det är en skillnad mellan mordet på Fadime och det trettiotal andra kvinnor som varje år misshandlas till döds av sin partner. Jag menar därför att det finns hopp och att det är den politiska kvinnokampen som ger det hoppet!

Mångkulturalism

Med anledning av mordet på Pela fick jag ett mejl från Parbin Kaboly som är ordförande i Kommitten för Försvaret av Iranska Kvinnors Rättigheter. Hon menar att Pela föll offer för patriarkala och religiösa värderingar som får näring och frodas av den härskande politiken i Sverige och västvärlden under namnet "mångkulturalism". Den politiken, menar hon, går ut på att respektera andra kulturer, värderingar och religioner och räkna dem som likvärdiga med den egna kulturen. Detta synsätt ifrågasätter inte olika kulturers uråldriga och människofientliga värden på olika plan. Religion, kultur och etnicitet upphöjs till heliga områden som det inte går att diskutera för att inte kränka dess utövare.

Sedan säger hon något som tvingar mig att tänka efter ordentlig och bestämma mig för var min solidaritet ligger. Hon säger: "Denna politik glömmet eller struntar helt i alla de individer som ingår i de nämnda grupperna men inte håller med gruppens kultur, och som vill leva annorlunda. Mångkulturalismen diskriminerar och kränker de människor som inte vill stå till förfogande för föräldrarnas kultur eller religion".

Vilka är då de människor som inte vill följa föräldrarnas kultur eller religion? Vad är det för kön på dem? Det är förstås kvinnor och flickor. Det är också de som drabbas när de försöker att bryta ut och leva som andra unga flickor och kvinnor. Med det idealiserar jag inte det svenska sättet att leva, men jag säger ett kvinnans frigörelse har kommit längre i Sverige än i många andra länder. Jag säger inte heller att den svenska kulturen är bättre än andra kulturer.

Tvåårsregeln

Det finns en grupp utländska kvinnor som är gifta med eller sammanbor med en man i Sverige. För att prova om förhållandet är seriöst, gör invandrarverket en anknytningsutredning. I de fall då mannen misshandlar kvinnan och hon lämnar honom innan två år har gått, skickas kvinnan tillbaka till sitt hemland, och många gånger får mannen hjälp av svenska myndigheter att verkställa utvisningen. Han är sedan fri att ta hit en ny kvinna. Full returrätt med två års misshandelsgaranti, för att uttrycka det drastiskt. Det finns män som har "importerat" kvinnor från herrtidningarnas postorder gång efter gång.

Genom tvåårsregeln tvingas kvinnor att stanna kvar i ett förhållande där de misshandlas och ibland våldtas för att inte riskeras att skickas tillbaka. Inget samhälle som säger sig vara jämställt borde acceptera en sådan effekt av lagstiftningen.

Utlänningsnämnden har i två fall satt praxis. Båda fallen gäller kvinnor från Kurdistan. I det ena fallet våldtogs och misshandlades kvinnan i fem månader, i det andra utsattes hon för grova kränkningar — mannen skrek i hennes öra för att göra henne döv, han körde upp en knyt-

näve i slidan. I båda fallen ansåg utlänningsnämnden att förhållandena hade varit för kortvariga, dvs. det räcker inte med fem månaders våldtäkt och misshandel för att man ska få stanna i Sverige.

Att det är så visar styrkan i patriarkatet. Män från alla klasser sluter sig samman för att bevara de patriarkala strukturerna. Det naturliga hade varit att fokus hade flyttats till männens beteende. Till de män som misshandlar och våldtar. På samma sätt som det har varit naturligt att flytta fokus från de prostituerade för att få bort prostitutionen.

Sverige har blivit prickat av FNs människorättskommitté på tolv punkter. En är att vi inte gör tillräckligt mot misshandel av kvinnor, en annan att vi inte har lyckats få bukt med könsstympning, en tredje att vi inte gör tillräckligt för att förhindra hedersmord och ytterligare en är att vi inte har lyckats förhindra barnäktenskap. Kraftig kritik från ett FN-organ som samtidigt uttrycker besvikelse över att Sverige inte lever upp till sina åtaganden.

Vi har ett drygt arbete framför oss. Men har vi kunnat få regeringen att ändra inställning vad gäller kvinnors asylrätt så ska väl resten också gå.

ULLA HOFFMAN

Den tröstlösa arbetslösheten

Den öppna arbetslösheten är en sak och den verkliga arbetslösheten en annan. Det finns idag i Sverige väldigt många människor utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Det verkar som om det ökar hela tiden.

Det finns också ett stort antal människor som måste leva på socialbidrag.

Ska man verkligen ha ett samhälle organiserat på det här sättet? Det är orimligt att de som har arbete stressas till utbrändhet av alltför hårt arbete medan de som inte har arbete stressas till utbrändhet av att ha för lite att göra.

Den verkliga arbetslösheten är något som sopas under mattan av politiker och media. I stället börjar man nu från näringslivets sida tala om arbetskraftsinvandring. Det behövs ett visst antal arbetslösa för att hålla inflationen nere, menar man. Det är inte rimligt att arbetslösa och lågavlönade ska betala välfärden för resten av befolkningen. Därför är det oerhört viktigt att bekämpa den verkliga arbetslösheten.

Arbetslösheten har ingenting med demokrati att göra.

Det är inte konstigt att valdeltagandet sjunker när så många människor är marginaliserade. Rätten till arbete är en mänsklig- och demokratisk rättighet som det nuvarande samhällssystemet inte kan garantera.

Enligt praxis av fackföreningarna får en arbetslös inte ta ett oavlönat arbete, men ändå förekommer det genom alla de olika åtgärder som finns. För många arbetslösa får arbetslösheten absurda konsekvenser.

Ett exempel: En ung människa som har av-

I Sverige finns omkring 5 miljoner människor i arbetsför ålder. Sysselsättningsgraden är ca 76 procent (i en stad som Göteborg inte ens det). Det betyder att ca 1,4 miljoner människor i arbetsför ålder befinner sig utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Av dessa är 461 000 förtidspensionerade, 154 000 öppet arbetslösa, 122 000 i åtgärder, 83 000 deltid-arbetslösa (varav de flesta kvinnor), 120 000 långtidssjukskrivna (sjukskrivna sedan mer än ett år, fler kvinnor än män). (Sommaren 2002.)

slutat gymnasiet börjar på en stor industri och får efter några år ont i ryggen, slutar inom industrin, tar studielån, börjar studera på högskolenivå och efter avslutad utbildning finns inget jobb. Hon måste då leva på A-kassa. Denna person kan efter en tid bli erbjuden en s.k. arbetsmarknadspolitisk åtgärd som egentligen borde ha varit en anställning. Situationen blir då den att hon arbetar gratis åt kommunen, har studielån att återbetala plus extra utgifter som åtföljer ett arbete. Dessutom gör de senaste årens hyreshöjningar att hyran kan ta nästan halva lönen, vilken efter skatt är ungefär 8000-9000 kronor.

Facket borde vara mer på alerten både när det gäller arbetslösa och de som blir sjukskrivna p. g. a. utbrändhet. (Enligt en ny undersökning vill majoriteten av svenskarna ha pension innan 65 års ålder. Detta främst p. g. a. dålig arbetsmiljö).

Både staten och kommunen tjänar på praktikerbetet och de arbetslösa är tacksamma trots att de vet att de blir utnyttjade, eftersom de än-

tligen får komma ut, göra en insats och känna sig lite delaktiga i samhället. Även om de kan undra för vilka det här samhället byggs. Alla arbetslösa och lågavlönade betalar andras välfärd både fysiskt och psykiskt. Arbetslöshet och utbrändhet är en form av psykisk miss-handel.

De som är över 50 år vill man överhuvudtaget inte ha på arbetsplatserna längre. Trots det skall pensionsåldern vara vid 65 år eller senare. Det betyder att också äldre människor tvingas in i åtgärder för att fungera som gratis eller nästan gratis arbetskraft. Arbetslösheten betyder en kraftig sänkning av levnadsstandarden och det finns inget i samhället som ökar klyftorna så mycket som arbetslöshet.

Det är dags för alla arbetslösa, utbrända och stressade arbetare att ställa krav på förändring.

I både Frankrike och Tyskland har den dagliga arbetstiden förkortats. Sverige ligger efter. Det är dags för en förändring även här. Kravet på sex timmars arbetsdag måste få ett genomslag! Sex timmars arbetsdag kan kopplas både till arbetslösheten, sjukskrivningarna, arbetsmiljön och fördelningen av resurser i samhället.

Den tekniska utvecklingen som har lett till en kraftigt ökad produktivitet i samhället måste få komma de arbetande tillgodo i form av kortare arbetstid!

Vänstern måste ta sitt ansvar och ena sig för att driva rätten till arbete och sex timmars arbetsdag åt alla. Första maj började som en kamp för rätten till åtta timmars arbetsdag. Nu är det dags för sex timmars arbetsdag!

ASTA ERIKSSON & ZAIDA HAGMAN

GATS ett hot mot demokratin

Det börjar gå upp för allt fler att WTOs handelsavtal GATS utgör ett hot mot demokratin och grundläggande mänskliga rättigheter. Inom detta avtal sker hemliga förhandlingar där regeringar förbinder sig att "marknadsanpassa" alla tänkbara och otänkbara tjänster. Sverige har fått krav på sig att släppa in utländska aktörer på "marknaden" för bland annat bibliotek, gymnasieutbildning, museer, sjukhus och mycket annat. På de fattiga länderna finns ett hårt tryck att överlåta bland annat vattenförsörjning, grundläggande hälsovård och snart sagt varje aspekt av samhället på utländska företag.

Sakta men säkert vaknar en debatt kring GATS — både i Sverige och på andra håll i världen. Attac har haft ett antal lokala GATS-grupper som nu börjar bilda ett nationellt nät-

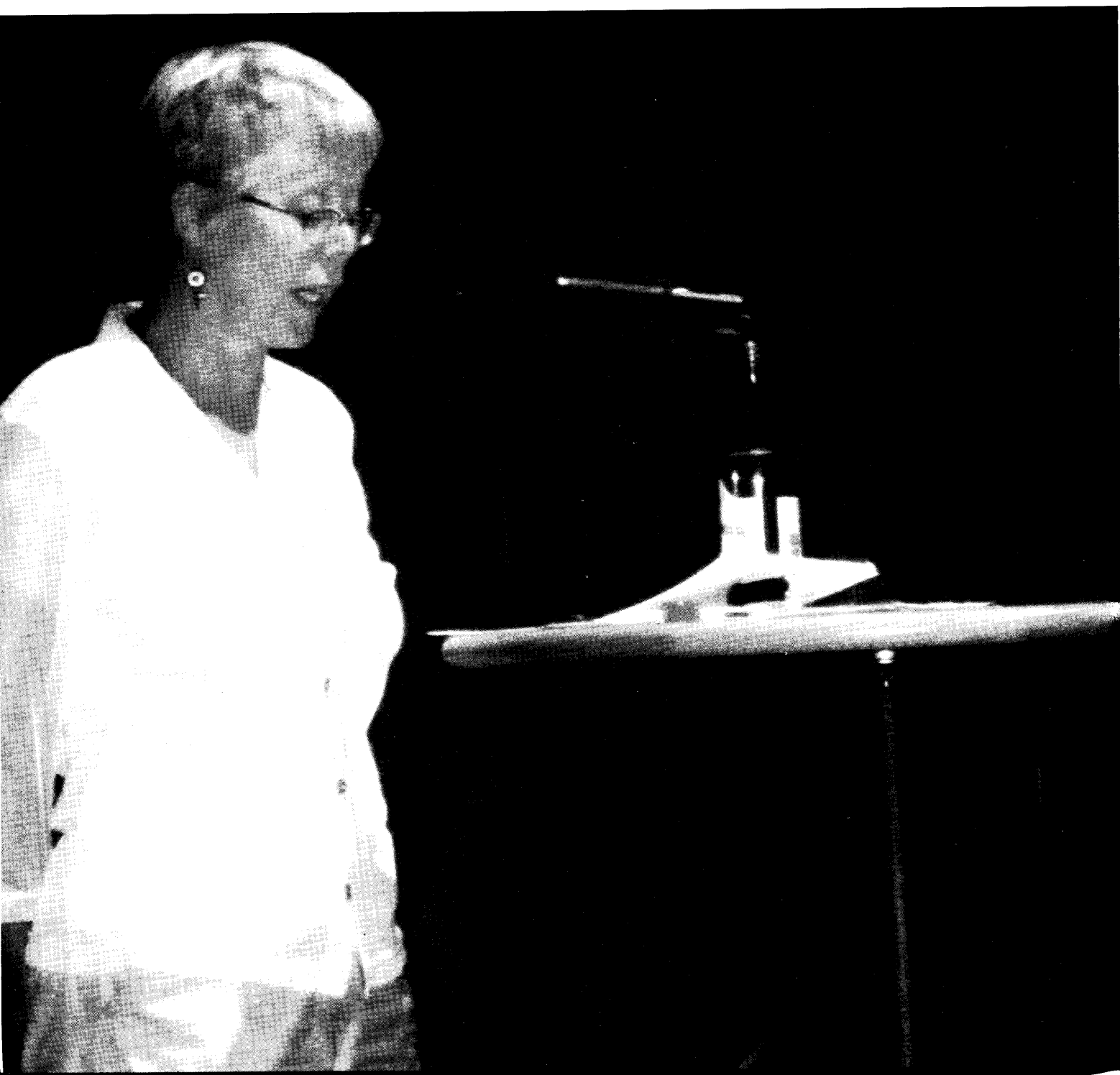
verk. På olika sätt kommer detta nätverk att försöka påverka debatten och lyfta frågan om vad detta avtal ger för konsekvenser. Nätverket kommer att hålla koll på utvecklingen genom att läsa läckta dokument och påverka våra politiker genom att vara en officiell remissinstans. Detta nätverk kommer också att vara en del av det europeiska nätverk som arbetar med dessa frågor. Redan har de inblandade, tillsammans med andra organisationer, anordnad debatter, seminarier och studiecirklar.

Detta är ett oerhört viktigt arbete som behöver stöd och hjälp från alla oss andra. Kontakta dem gärna och erbjud dem den hjälp du kan ge.

Skriv till gatsgruppen@attac.nu eller till Attac, Box 6112, 102 34 Stockholm.

Kvinnor utan gränser

Feministisk nytändning?

De strömmar in i Kulturhuset i Stockholm, unga tjejer och några få killar, som snart fyller den stora lokalen till bristningsgränsen. Alla får inte plats. De kommer för att fira Feminalen, ett heldagsarrangemang som går i feminismens tecken.

Det börjar med att våra fördomar får sig en törn, för in på podiet kommer en svartklädd ung kvinna i slöja. Hon är så rolig, på bred mal-möitiska, att vi vrider oss av skratt. Därefter öppnas Feminalen av Maria-Pia Boethius, en av initiativtagarna.

Den första paneldebatten handlar om Kvinnor i media. Här medverkar bland andra Katarina Mazetti, Agneta Stark, Johan Ehrenberg och Alexandra Pascalidou. En slagfärdig och rolig debatt, men man måste ju undra varför vissa journalister frivilligt medverkar i tidningar som Aftonbladet, med dess kvinnosyn. Vad jag minns bäst är annars Alexandra Pascalidou som visade hur invandrarkvinnor behandlas i media, som hjälplösa offer, medan de i verkligheten är starka och envisa.

Den nästa programpunkten, Skolan är din! är också mycket bra. Fem unga tjejer spelar övertygande upp olika scener om hur det är att vara tjej på högstadiet och gymnasiet och ständigt utsättas för sexuella trakasserier, kanske till och med våldtäkt. De spelar mycket bra, men så är det också Susanne Osten som har regisserat. Publiken får också en kort lektion i feministiskt självförsvar — vi trampar i golvet och ropar Nej! så det säkert hörs ända ut på gatan.

Mest gripande var gruppen Flyktingar utan gränser. Eldsjälen Anita Dorazio från Stockholms asylkommitté vädjade, tyvärr förgäves, om hjälp att gömma en ung ensamstående mor från Kosovo. Hon hade också samlat en grupp flyktingar från många olika länder på podiet och en av dem, en kvinna från Irak, gav en gripande och förtvivlad vittnesbörd om hur det är att leva gömd.

Själv medverkade jag i en paneldebatt som leddes av sociologen Carin Holmberg. Hon ville granska vardagsförtrycket och maktförhållandet i parrelationer. Jag hade övertalats att vara med, eftersom de inte hittade någon annan äldre kvinna som ville ställa upp. Jag hade inte så många personliga erfarenheter att komma med, eftersom i mitt äktenskap är det nästan alltid jag som bestämmer men det är klart att jag var enig om att det som regel är kvinnan som tar det största ansvaret såväl vad gäller barnuppfostran och städning, som att se när det är dags att byta lakan och att komma ihåg födelsedagshälsningen till svärmor.

Detta var bara ett litet axplock från en innehållsrik och inspirerande dag. Det var som att återuppleva 70-talet. Men varför måste varje generation alltid börja om från början?

TEXT OCH FOTO: AASE BANG

Feminalen arrangerades av *Kvinnor utan gränser*, som kan nås via www.kugs.info, eller kugs@kugs.info.

En ny generation feminister. I förgrunden Agneta Stark (t. v.) och Katarina Mazetti. Motstående sida: Carin Holmberg.

Vi i Sverige är väl jämställda?

Vi i Sverige är väl jämställda?

Åtminstone när det gäller:
hälsa
utbildning
arbete
och det mesta annars eller...

Vår regering rapporterade i juli 2001 till FN be-
träffande jämställdheten i Sverige.

Detta gjorde den då till ett FN-organ som
heter CEDAW, dvs. *Convention on the Elimination
of all forms of Discrimination Against Women*,
som tillkom redan 1979 och dit numera de
flesta länder i världen anslutit sig (utom bland
annat USA!).

Till CEDAW hör också ett övervaknings-
organ, kvinnodiskrimineringskommittén, som
är ett expertorgan med 23 medlemmar. Vart
fjärde år skall medlemsstaterna rapportera till
denna kommitté om hur landet levt upp till
konventionens innehåll. Representanter från
respektive regering kallas dessutom till ett
sammanträffande med kommittén och denna
utformar sedan ett slutomdöme om landet i
fråga som så småningom rapporteras till FNs
generalförsamling.

Även enskilda organisationer får lämna in-
formation till kvinnodiskrimineringskommit-
tén. Det kan vara viktig komplettering när den
granskar regeringar som tycker sig ha något att
dölja.

Tio svenska frivilligorganisationer har den-
na gång lämnat information om Sverige i en så
kallad skuggrapport, som de fått presentera i
New York för kvinnodiskrimineringskommit-
tén. De tio är knappast de som vi i kvinnorörel-

sen ser som mest framträdande och aggressiva
när det gäller den offentliga debatten om jäm-
ställdhet. Desto mer måste vi uppskatta deras
initiativ och förvisso deras synpunkter.

Bakom skuggrapporten står:

Svenska FN-förbundet, Stockholms FN-
förening, Svenska UNIFEM-kommittén, Frivil-
ligorganisationernas Fond för mänskliga rätt-
igheter, Svenska Bahái-samfundet, Husmors-
förbundet Hem och Samhälle, Internationella
Kvinnoförbundet, Forum Kvinnor och Handi-
kapp, Sverigeunionen av Soroptimistklubbar
och Västsvenska Kvinnolobbyn.

Skuggrapporten tar upp i huvudsak fyra
av CEDAWs artiklar, nämligen de som hand-
lar om utnyttjande av kvinnor, om utbildning,
om arbete och ekonomi samt om hälsa.

Målet för deras skrivande är att göra kvin-
nodiskrimineringskonventionen mera känd,
vara pådrivande och stimulera till diskussion
om hur kraven skall kunna uppfyllas. Många
av deras påpekanden är tidigare kända och jag
skall bara kommentera några få av dem.

Om våld mot kvinnor

Man utgår från uppfattningen att könsbaserat
våld självklart är en form av diskriminering av
kvinnor. Man anför en hel del siffror. Låt mig
bara citera några (från Brottsoffermyndig-
heten. *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jäm-
ställda Sverige — en omfångsundersökning 2001*).

Sju av tio kvinnor hade blivit utsatta för
våld eller sexuella trakasserier. (Sju av tio!!) 46
procent av kvinnorna hade blivit utsatta för
våld av en man efter att de fyllt 15 år.

Cirka var fjärde kvinna hade utsatts för våld under de senaste 12 månaderna.

Enligt offentlig statistik ökar dessutom våldet mot kvinnor.

Skuggrapporten säger: "När våldet är så utbrett som statistiken och rapporter visar existerar en grundläggande brist på jämlikhet som hittills vare sig lagstiftning eller moderna värderingar lyckats förändra eller kontrollera".

Många kvinnor utsätts också för hot om våld. Det anmärkningsvärda här är att de som har utsatts för *hot* rapporteras få fler och kraftigare psykiska symtom än kvinnor med erfarenhet av fysiskt eller sexuellt våld.

Rapporten säger att undersökningar visar att våld mot kvinnor existerar i alla delar av det svenska samhället och att det måste tas på större allvar än tidigare. Man menar att våldsproblemet måste tas in i kampen för jämställdhet och även ses som en kränkning av de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Regeringen bör se över möjligheterna att förflytta den våldsamme mannen från parets gemensamma hem och erbjuda kvinnan tillräckligt skydd mot fortsatt våld. Samtidigt bör också staten, på grund av sitt ansvar i dessa frågor, se till att kvinnojourerna ges det ekonomiska stöd som de behöver.

Beträffande våldtäkter framhålles bland annat att det behövs en förändring av lagstiftningen eftersom det bara är några få procent av de anmälda våldtäktsfallen som leder till fällande dom.

Trafficking i sig finns inte som brott i svensk lagstiftning. Detta betyder inte att de olika delarna av brottet, som kidnappning, tvångsprost-

itution, slaveri etc. inte gör gärningen förbjuden eller straffbar. Men en bredare utredning skulle behövas. Kvinnor som utsatts för människohandel borde till exempel kunna bli behandlade som asylsökande. Man tar också specifikt upp kvinnor med funktionshinder och deras speciella sårbarhet och därav följande behov av särskilda åtgärder.

Själv tycker artikelförfattaren att man här också borde framhållit angelägenheten av att få fram rejält skydd, stöd och terapi för de flickor och unga kvinnor från kulturer, där flickorna riskerar liv och hälsa om de utformar sitt privatliv på ett sätt som inte accepteras av deras familjer. (Vi minns Pela och Fadime).

Om utbildning

Utgångsmässigt skriver man helt självklart att skälen för ojämlikhet som fortfarande dominerar i de allra flesta kulturer i världen, måste analyseras ur ett sociologiskt och historiskt perspektiv. Skolan måste få resurspersoner och föredömen och utbildningen måste vara medvetandegörande och stimulera till fortbildning om genus som ett pedagogiskt perspektiv.

Kränkande omdömen om flickor i skolan det vet vi förekommer. Rapporten anför i det sammanhanget vad Johanne Hildebrandt skrev i *Metro* den 9 februari 2001: "Och lyssna nu flickor, för det här är viktigt. Det är fortfarande olagligt att kalla någon hora. När någon skriker hora efter dig så begår personen ärekränkingsbrott som faller under *brottsbalkens femte kapitel, tredje paragrafen*. Om någon sprider ut att du tar betalt för sexuella tjänster så

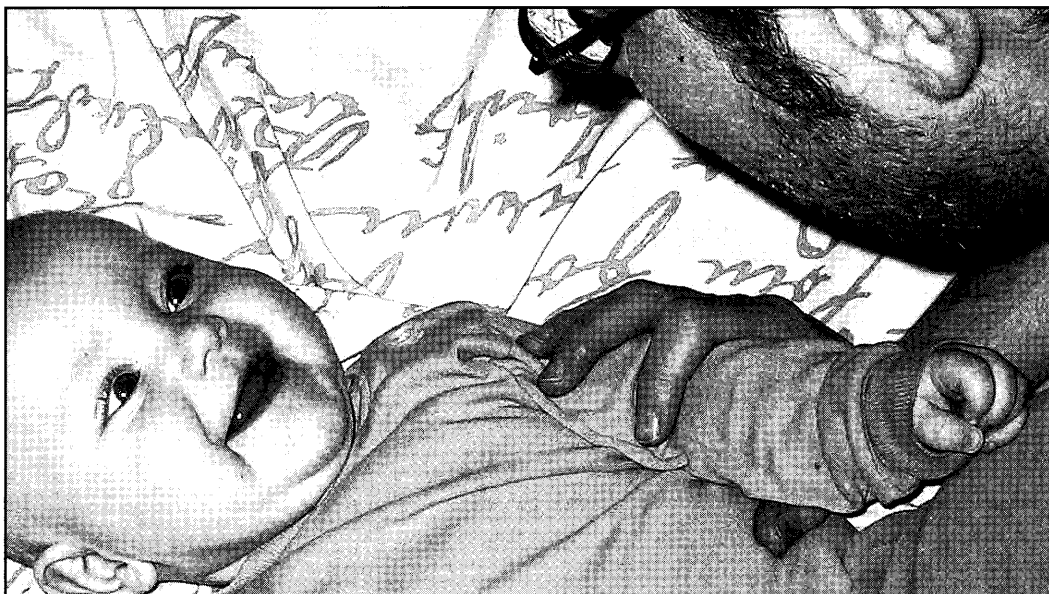

Foto: Joanna Nordstrand

faller det under brottsbalkens femte kapitel, första eller andra paragrafen. Så polisanmäl nästa gång någon står och ylar efter er. Det kanske inte går till åtal, men det skapar obehag och är en markering. Dessutom går du i anmödrarnas fotspår och håller vår historia levande. Det gäller ju att slåss för sin heder precis som man gjorde på 1600- och 1700-talen".

Vidare talar rapporten för en mera framträdande plats för ämnet Hem- och konsum-entkunskap som en möjlighet att åstadkomma förändrade attityder hos pojkar och flickor när det gäller de vardagliga sysslorna i hemmet.

Rätten till arbete är en mänsklig rättighet och vuxna inflyttade kvinnor har alltför ofta svårigheter att komma in i arbetslivet. Detta beror på att vi inte tillräckligt uppmärksammat och utrett de hinder bland annat av utbildningskaraktär som dessa kvinnor möter och där vi inte heller tar tillvara de kunskaper och kompetenser som de har med sig.

Rapporten föreslår en permanent satsning på kompletterande utbildning för invandrade akademiker. Vad ytterligare gäller denna grupp och kvinnors möjlighet att bli rätt värderade, föreslås en konstruktiv utredning för att få fram könsneutrala indikatorer vid akademisk meritvärdering.

En åtgärd vad gäller problemet med flickor från andra länder som giftes bort tidigt och tas ur skolan, är att ge klar och tydlig information om lagen om skolplikt, kompletterad med uppföljning av de individuella fallen med till exempel anpassad studiegång, undervisning och gruppsamtal om sexualitet och samlevnad och föräldrapåverkan.

Om arbete och lön

På det här området kan vi alla lätt leta fram exempel på den bristande jämställdheten. Frivilligorganisationernas förslag är bra. Här föreslår man en statlig budget med ett klart könsperspektiv som kan belysa orättvisorna och leda till att resurser fördelas mera rättvist till nytta för hela samhället.

Reflexionerna här är sådana som vi hört en hel del om redan tidigare: den könsbundna arbetsmarknaden, kvinnornas större andel av deltidsanställningar, arbetslösheten (speciellt för invandrarkvinnor), få kvinnor i högre chefspositioner, kvinnors generellt sett lägre löner, utbildningar som inte ger kvinnor högre

lön. ("Det lönar sig bättre för en kvinna att byta kön än att utbilda sig"). Vi minns statistiken som visade att genomsnittslönen för SACO-kvinnor låg lägre än genomsnittslönen för män inom TCO och på likartat sätt låg TCO-kvinnans genomsnittslön lägre än LO-mannens.

Trots en nationell jämställdhetspolicy och en jämställdhetslag visar statistik att löneskillnaderna består och har ökat under 1990-talet.

Man diskuterar också konsekvenserna av kvinnors deltidsarbete som inte bara ger lägre inkomster nu, utan också sänker de framtida pensionerna. Det blir ett exempel på ojämlikhet även efter arbetslivet. Folksamss pensionsförsäkring innebär att vid samma inbetalda premiebelopp för kvinnor och för män så får kvinnan med hänvisning till högre genomsnittsålder lägre pension. (Vid garanterad ränta blir utbetalningen till kvinnan 1 824 kronor mindre per år).

Om kvinnor och hälsa

Rapporten anser att det finns allvarliga indikationer på att Sverige för närvarande inte lever upp till de villkor som ställs i konventionen.

Kvinnor ordineras (enligt en officiell utredning som utfördes mellan 1994 och 1996, *Jämställd vård*, SOU 1996:133) äldre och billigare mediciner och ges sämre eller mindre behandling än män! Vid hjärtsjukdomar blir kvinnor oftare feldiagnosticerade. Dödsfall i samband med eller efter hjärtsjukdom har sjunkit med nästan 30 procent för män, men endast marginellt för kvinnor.

De osäkra anställningsvillkoren för kvinnor (till exempel vikariat) är ofta orsak till ohälsa. Lagstiftning behövs.

Ensamstående mödrar och kvinnor med invandrarbakgrund är de mesta offren för nedskärningarna som skett i den offentliga sektorn. Dessa nedskärningar har vidare inneburit en brist på nästan 5 000 förlossningsplatser om året. Staten bör gå in här och ta sitt ansvar när landstingen inte lever upp till sina skyldigheter.

Som SKV-medlem tycker jag att det känns mycket bra att de tio frivilligorganisationerna gjort denna genomgång och denna sammanställning av bristerna i jämställdheten i Sverige och framfört det till kvinnodiskrimineringskommittén.

LISBET ERNBRINK

Riktiga kvinnor klär sig i rosa

Det lär finnas ett glastak som kvinnor i karriären har svårt att ta sig igenom. I boken *Same Game, Different Rules* hävdar chefsutbildaren Jean Holland att kvinnor misslyckas därför att de uppför sig som män. Boken bygger på erfarenheter från hennes egen dyra utbildning för kvinnor som anses vara alltför påstridiga på jobbet. Kursen ska lära dem hur de kan undgå att verka för självsäkra och istället uppträda mjukt och kvinnligt. De kommer längre om de klär sig i rosa, stammar lite och gärna gråter en skvätt. Många företag i Silicon Valley skickar sina förargelseväckande kvinnliga medarbetare till Jean Hollands kurser, för det facila priset av 20 000 dollar per person.

KÄLLA: UTNE READER

Feministaktion

Vänsterns studentförbund i Uppsala tycker att universitetet genomsyras av patriarkala strukturer. När de nyligen anordnade en feministvecka, gick de därför till aktion mot universitetshuset. Husets ytterväggar är smyckade med namn på före detta rektorer och andra prominenta män. VSF klättrade upp och klistrade över namnen med namn på viktiga kvinnor inom akademien.

KÄLLA: FLAMMAN

Köp vår fina 8-mars affisch!

Vi har kvar en liten upplaga av den typiska 70-talsaffischen som visar 8 mars historia, från brödupproret i St Petersburg 1905 fram till våra dagar.

Affischen kostar 50 kr inkl. porto.

Sätt in pengarna på SKVs pg 50 50 95-0. Märk talongen 'Affisch'.

"Patriarkalismen är en världsomfattande overrideologi som kan kombineras med vilket ekonomiskt, politiskt och religiöst system som helst."

— Maria Lindhgren,
APM, Antipatriarkalt manifest

Ge Vi Mänkor till en väninna!

Som tack får du boken *Arbete, bröd, fred* av oss.

Jag vill ge en prenumeration på Vi Mänkor till

namn _____

adress _____

och sätter därför in 100 kr på Vi Mänkors pg 90 24-1.

Skriv 'Gävoprenumeration' på talongen.

Boken skickas till mig,

namn _____

adress _____

Sevapriya

Kvinnohus skapar människovärde och möjligheter

Ms. Gita ber om skydd i kvinnohuset. Foto: Sevapriya

I snart trettio år har den sammansvetsade gruppen på åtta personer arbetat i Chennais slum. Chennai hette förut Madras och ligger i Sydindien.

Slum tänker man och föreställer sig rucklen i utkanten av städer i framförallt tredje världen. Men redan 1984 i vår bok om Indien* beskriver vi slum sålunda:

"Slumområden är inte något som en gång varit rikt och sedan urartat. Slum är något på väg framåt. De utstöttas samhällsbygge... Slum är en högskola för den som är öppen för att lära och en plats för utbyte för den som vill ömsesidig utveckling. Dess trasiga yttre är beviset för de andras råhet, brist på kultur och hänsyn till medmänniskor. De rikas okultur tar gestalt i slumområdet. Det är sig själva de fördömer då de uttalar ordet slum med förakt."

Men likafullt, vår — liksom fattiga indiars dröm om utveckling — avskaffandet av fattigdomen, avskaffandet av kastväsendet och lika fördelning av landets resurser fanns och finns ju hela tiden närvarande. Varför går det inte fortare? Varför är våra vänner i Sevapriya nästan lika fattiga som förut?

— Ja men, säger Balu, en av de åtta som startade gruppen, lyssna på Rani, på Jambu, på Victoria, lyssna på den lilla Krishnaveni när de håller tal den 8 mars! Du skulle inte känna igen de försagda, förtryckta, rädda flickorna från då. Idag är det ingen som sätter sig på dem. De vet att säga ifrån, de känner till sina rättigheter,

de vågar fightas. Och ställer sin nya kunskap och sitt självförtroende till andra kvinnors förfogande. Den utvecklingen har varit stor, ja strålande.

Att den ekonomiska utvecklingen sackar efter kan inte sluminvånarna lastas för. Den bestäms av storföretag och regering. Mahatma Gandhi hade de alternativa idéerna. Men han har ännu inte tillräckligt många efterföljare i dagens Indien.

När Sevapriya-kvinnorna åker iväg på seminarier idag — en otänkbar tanke för bara tjugo år sedan — konstaterar de stolt att de kände till det mesta sen förut och att det inte alls var svårt att förstå professorernas språk.

Tjäna med kärlek

Sevapriya är sanskrit och betyder att tjäna med kärlek. Det för tankarna till något religiöst, men är det ingalunda. Medlemmarna i den aktiva kärnan är alla utom Balu, den f. d. läraren och socialarbetaren i svenska Svalornas systerorganisation The Swallows of India, födda och uppvuxna i slumområden. En unik erfarenhet som blir en fördel i arbetet med kvinnorna, som är den största målgruppen för Sevapriya.

I början var det att hitta på sysselsättningar som uppmunttrade männen att låta sina kvinnor gå iväg till möten med Sevapriya. De hade hyrt in sig i ett pyttelitet hus i slumområdet Kalyana Chetty Nagar. Där kunde kvinnorna lära sig sy, fläta shoppingväskor av plastremсор, klistra papperspåsar av tidningspapper man tiggde ihop från rika familjer, påsar som sedan såldes t. ex. till godisaffärer. Men framförallt kunde man prata, diskutera, få idéer och klaga på karlarna som ofta söp. Så småningom flyttade Sevapriya till ett större hus, med större verksamhet, framförallt kvällsskola för barnen i området. Så kallad läxhjälp. Det utökades till sångklasser, till dans- och teaterverksamhet.

Kannappan, den begåvade sångmakaren, skrev melodier och texter med mycket radikalt innehåll. Föräldrarna började undra vad ungarna höll på med där borta hos Sevapriya. Större verksamhet krävde mera pengar.

Allt stöd från Sverige

Allt stöd hade från början kommit från Sverige via Svalorna i Göteborg. Med hjälp av ett resestipendium från Sida kunde Balu och Rani för första gången komma till Sverige. Rani, som knappt hade varit utanför sitt slumområde ens. Men hon lärde sig fort och genomskådade vår rikedomas fattigdom. Nu är hon ordförande i Sevapriya, hennes man har dött, sönerna är gifta och har barn, och hon har nyss vränts från sin lilla lägenhet därför att den var förbunden med hennes mans arbete i hamnen.

När min man Ola i början på året besökte Sevapriya i Chennai väntar de på honom på flygplatsen:

Barn på skolavslutning i Sevapriyahuset. Foto: Ola Friholt.

Foto: Erni och Ola Friholt

Skolflicka flätar shoppingkasse av plast.

"Av tankens makt från tidigare besök väntade jag mig en ungdomlig skara fattiga men festklädda idealister. De som mötte mig bar alla den sena medelålders kännetecken: fårad ansikten, grånat hår, lite mindre förväntan i blicken, trötta av timmars väntan på försenad landning... Vad har inte passerat genom deras sinnen i tretti år? Hur många har fått sin

världsbild för alltid ändrad genom dem? Hur många nya förväntansfulla och beslutsamma blickar har de tänt i sitt slumområde."

Kvinnohus

Nu finns i Kalyana Chetty Nagar ett stort hus, ett allaktivitets- och kvinnohus, byggt med stöd från Sida och givarna i Sverige. Det är redan fullt av liv och aktiviteter, och nu är det Sevapriya som bjuder in till seminarier och möten. Om kommande aktioner för jämställdhet, mot misshandel, mot alkoholism, för barnens skolgång, mot höga matpriser, m.m. Kvinnohusavdelningen en trappa upp har ännu inga möbler, men just den 8 mars kom en kvinna i stort behov av skyddat boende.

Från andra slumområden kommer förfrågningar till Sevapriya om att starta sociala verksamheter där. Men allt beror på om det solidariska stödet från Sverige fortsätter och helst utökas. Vem är villig att ge Sevapriya fortsatt hopp? De vill också ha råd att ta in nya yngre krafter när de själva grånar och axlarna värker.

ERNI FRIHOLT

*) Boken heter "Med ansiktet mot vinden" och är fortfarande läsvärd. Kan beställas mot porto från författarna Erni & Ola Friholt. Tel 0304-512 15, e-post: olaerni@hotmail.com

Läsläsning hos Sevapriya. Foto: Erni Friholt.

Tjäna med kärlek

Insamling till kvinnohuset i Madras

Kvinnohusföreningen i Umeå fick 1996 pengar över från Kvinnotribunalen. Vi beslöt att dela upp dem till tre kvinnoprojekt. Vi gav 5333:- till kvinnohuset i Madras och ett kvinnohus i Honduras, samt ett kvinnokooperativ i Ghana. Projektet mot Ghana fortsatte vi med och det slutfördes efter två år.

Varje år har vi dessutom sänt 3000:- till Madras genom Svalorna i Göteborg. Vi var så fascinerade av att inse att 5000:- var 1/20 av det bidrag som kvinnohuset finansieras med under ett år att vi beslöt att försöka skänka pengar regelbundet.

För ett par år sedan blev ett par unga Umeå-kvinnor inspirerade av det de hörde om Sevapriya genom SKV. Anna Burén och Andrea Hall for till Madras och vistades en tid i kvinnohuset där. Väl hemkomna igen hade de ett öppet hus i Umeås centrum och ett kvinnohuscafé då de visade diabilder och berättade om sina upplevelser. De anordnade också en stor demonstration mot kvinnovåld på Ghandis födelsedag. För ungdomar ordnade de ett diskotek som inbringade 6000:- som skänktes till kvinnohuset i Madras.

I år har Bodil och Yvonne från SKV tillsammans med Anna och hennes väninna Mirjam Eriksson (som också varit på kvinnohuset i Madras) anordnat en föreläsningsserie på Umeå kvinnohus. ABF är samarbetspartner. Vid fyra tillfällen anordnas cafeér med föreläsare. Det heter Café Bönan och temat är *Kvinnoperspektiv* och innehållet handlar om sociala frågor i tiden. Intresset har varit över förväntan och det mest inspirerande är att det är nya kvinnor — både unga och gamla — som kommer varje gång. Det känns nytt och fräscht, därför att för

ett tag sedan när vi hade föreläsningserbjudanden dök ingen upp och vi trodde att vårt projekt var förlegat. Nu blåser det tydligen nya vindar. Spontant säger en del att det känns som på 70-talet och de ser det som positivt att vi arrangerar föreläsningar och jobbar för solidaritet.

Vi söker nu SIDA-pengar via Svalorna och Ola Friholt. Vi vill kunna stödja Sevapriya på ett mer effektivt sätt. Initialt samlar vi pengar till utbildning av fyra helårsarbetare för att befrämja hälsa. Om vi får SIDA-pengar utökar vi målet. Vi hoppas att vi på det här sättet ska kunna ge er inspiration och nytändning. De unga kvinnorna finns där ute. De är engagerade och vi kan mötas i projekt som talar till generationer. Vi ser på 2000-talet med optimism.

Umeå SKV/Yvonne, Postgiro 4853429-1
Skriv: Kvinnohuset i Indien

Loppmarknad på Renmarkstorget. Fr. v. Yvonne Lindblom, Anna Lindblom och Bodil Nilsson.

"Ground Zero fanns redan då"

Erni Friholt läser Birgitta Boucht

På Bokmässan i Göteborg fokuserades i år på finlandssvenska författare. Där blev det ett kärt återseende med **Birgitta Boucht**. Hon presenterade och läste ur sin nyutkomna bok *Konservatorns blick*. Den består av 63 korta och pregnanta berättelser som alla kretsar kring resor.

Birgitta Boucht fick resemagasinet Vagabonds första pris för bästa resereportage år 2001. Hon beklagar dock mycket att böckerna inte kommer ut i Sverige. Den senaste kan man visserligen få tag på hos Hedengrens i Stockholm, men då till ett mycket högre pris än i Finland.

Nedan följer en av berättelserna ur *Konservatorns blick*, med benäget tillstånd och hälsningar till läsarna från författaren.

ERNI FRIHOLT

En katastrof obeskrivbar och hittills okänd för människosläktet

När det blev tal om att jag skulle resa till Bagdad visste jag inte ens i vilket land staden låg. Generat tittade jag i uppslagsböckerna, men märkte snart att andra inte heller visste. För oss var Bagdad Scheherazades, Harun al Rashids, Tusen och en natts skimrande sagostad. Paradiset, och vår kulturs rötter, låg vid Eufrat och Tigris. Här bodde sumererna mellan 3500 och 1900 före Kristus i nedre Mesopotamien, dagens Irak.

Om sumererna har Maria Bergom-Larsson skrivit i sin bok *Nedstigning* (1989). Hon påpekar att vi i deras kultur finner de första nedskrivna historiska källorna, den litterata staden, den nya jordbruksteknologin.

"Men det som var sumerernas styrka och drivkraft – tävlingsandan, begäret efter överlägsenhet, seger, prestige, ära – blev också deras undergång. De längtade efter fred men befann sig ständigt i krig, de omfattade ideal som rättvisa, jämlikhet och medkänsla, men genomsyrades av orättvisa, ojämlikhet och förtryck. Till sist drabbades landet av *en katastrof, obeskrivbar och hittills okänd för människosläktet.*"

1950 före Kristus, alltså för 3952 år sedan, förstördes Ur som var huvudstad i det sumeriska riket. Då tillkom en Klagosång, som vi alla kan känna igen.

*Folket sörjer.
Folkets kroppar, inte krukskärvor,
låg kringströdda vid infarterna.
Murarna gapade tomt;
de höga portarna, vägarna,
var översälda med döda.
På de breda gatorna,
där en gång folket samlades till fest,
låg de vräkt.
På alla gator och vägar låg kroppar.
På alla öppna platser
som brukade vara fyllda av dansare,
låg högar av lik.
Landets blod fyllde nu dess hälor,
som metall i en form;
kroppar ruttnade – som smör kvarglömt i solen.*

Terrorattackerna i New York och Washington den 11 september 2001 har naglats fast på våra näthinor. Likheter i sorgens bilder är uppenbara. "Det är klagan i huset. Det är sorg i de inre rummen", säger den sumeriska hymnen.

Ground Zero fanns redan då.

BIRGITTA BOUCHT

Från i-land till u-land

Christian Hårleman om sanktionerna mot Irak

I mer än ett decennium har FN drivit sanktioner gentemot Irak. Under de senaste åren har tre av FNs högsta företrädare i Irak lämnat sina poster i protest mot orimligheten i sanktionerna. Samtliga organisationer (FN-organisationer och andra) involverade i det så kallade Oil-for-Food-programmet har på olika sätt uttryckt sin negativa inställning till sanktionerna samt krävt att de snarast upphävs eller utformas på ett annat sätt. Varför?

Till stora delar har Irak fullföljt säkerhetsrådets beslut, men främst vad gäller massförstörelsevapen har frågan inte lösts på ett för FN tillfredsställande sätt — vad som politiskt och medialt har visat sig vara den mest inflammerade frågan.

Även om FN redan 1991 i två resolutioner föreslog ett hjälpprogram, accepterades det inte av Irak, utan först 1996 kunde ett sådant implementeras grundat på föregående års beslut (UNSCR 986). Resolutionen bygger på att Irak tilläts exportera en viss mängd olja för vars inkomster Irak tilläts köpa mat och andra "humanitära förnödenheter". Den första sex månaders mandatperioden uppgick denna export till ett värde av 2 000 miljoner USD samt under 2001 (två mandatperioder) till ca. 11 000 miljoner USD.

Tyvärr är detta inte hela sanningen. Av "inkomsten" för den försålda oljan fördelas endast 53 procent till den del av Irak som står under regeringens kontroll, dvs. till ca. 20 miljoner invånare, medan resten är reserverat dels till kompensation (30%) till de som led förluster och skador under Iraks invasion av Kuwait, dels (13%) till de tre nordliga självstyrande områdena (3,5 miljoner kurder) samt

dels (4%) till FNs administrativa kostnader för Oil-for-Food-programmet, dvs. "Olja mot mat" (OFFP). Således kunde Irak under 2001 disponera ca 6 000 miljoner USD för inköp av livsmedel och andra väsentliga förnödenheter.

Med andra ord; för en fjärdedel av den svenska statens årliga kostnad för sociala utgifter skall Iraks regering försörja och svara för välfärden av en befolkning dubbelt så stor som den svenska.

Inkomsten för den irakiska oljan sätts in på ett särskilt FN-konto varifrån FN ersätter utländska leverantörer av varor och tjänster. Irak förfogar således inte över inkomsten i likvida medel utan handeln kan liknas vid forna tiders byteshandel. Irak levererar olja och FN levererar mat m.m. (Oil-for-Food).

Inom detta system lämnar Irak en begäran till FN för sina samlade behov för en kom-

Teckning: Birgitta Tuvonic

Mot bakgrund av Iraks invasion av Kuwait 1990 beslutade FNs säkerhetsråd att under Kapitel VII av FN-stadgan införa sanktioner mot Irak. Det innebar i princip att ekonomiska och diplomatiska förbindelser samt all trafik (sjö, land, luft och tele) avbröts. För att sanktionerna skall upphöra, kräver säkerhetsrådets beslut från 1991 (UNSCR 687) i korthet: förstöring av Iraks massförstörelsevapen, ingen utveckling eller anskaffning av sådana i framtiden, och i samarbete med FNs vapeninspektionsprogram ska man verifiera att dessa vapen inte finns och heller inte utvecklas. Till detta kommer att Irak skall förbinda sig att erkänna det internationella gränsavtalet med Kuwait från 1963, att inte stödja eller utföra internationell terrorism, att repatriera alla kuwaitier samt andra länders medborgare till deras respektive hemland, att återlämna kuwaitisk egendom samt att kompensera de som lidit förluster eller skador orsakade av invasionen.

mande sexmånaders period. Genom den så kallade sanktionskommittén granskar FN att de nödvändiga varorna som Irak anger inte strider mot innebörden i sanktionerna, dvs. att varor och material inte kan utnyttjas för militära ändamål. Svårigheten ligger i att högteknologisk material är nödvändigt i ett

normalt samhälle för att utveckling och framåtskridande skall bli en realitet. Sådant material används idag av de flesta länder såväl inom den civila som den militära strukturen — men är alltså inte tillåtet för Irak att importera. Listan över förbjudet material som eventuellt skulle kunna användas för militärt ändamål är oändlig och patetisk i sin uppräknings av tekniska detaljer. Rigiditeten är omfattande, så att till exempel klor — som WHO rekommenderar för rening av dricksvatten — inte får importeras eftersom det eventuellt även kan utnyttjas som del i kemiska stridsmedel. Vid en genomläsning av listan med dess tusentals artiklar ställs man därför osökt inför frågan om syftet är att förhindra ett militärt utnyttjande av detta material eller förhindra en suverän stats utveckling — eller kanske än värre — överlevnad.

Huvuddelen av det som skapar ett lands välstånd och konkurrenskraft är således förvägrat Irak. Man kan tyvärr endast konstatera att vi nu bevittnar en retardering av ett samhälle som för 15 år sedan räknades som ett av de mest progressiva, med fri hälso- och sjukvård samt en blomstrande industri.

För den enskilde individen har sanktionerna varit förödande, vilket samstämmigt speglas i det stora antalet rapporter. Även om vissa lever relativt väl, så lever huvuddelen under oacceptabla förhållanden — men inte så

Teckning: Birgitta Tuvonic

att det fattas kilokalorier. Genom ett omfattande matdistributionsprogram erhåller varje familj det antal kalorier som erfordras för att överleva (2 472 kkal/dag/individ samt 60,2 gram protein/dag/individ!!). FN har således genom den utformningen av Oil-for-Food-programmet skapat ett beroende som är fullständigt unikt.

Detta beroende skall ses mot bakgrund av att World Food Program (WFP) mellan 1991 och 1998 delade ut totalt 500 000 ton livsmedel medan livsmedelsdistributionen idag, under FN-programmet, omfattar 350 000 ton per månad. Med andra ord — i det land som äger den näst största oljetillgången i världen är man nästan totalt beroende av en tilldelning av livsmedel som annars är förbehållet de mest behövande utvecklingsländerna. I sanning absurt.

För en inkomsttagare i medelklassen — säg lärare — utgör detta matpaket 83% av hans/hennes totala månatliga inkomst. I reella termer utgörs lönen för en lärare av 30 USD varav 25 USD utgörs av till-de-lad mat. Resultatet är bl. a. en ökad svartabörshandel, utvandring och prostitution. Eftersom FN ser till att den enskilde medborgaren erhåller tillräckligt med näring, överlever individen, men en tidigare väl utbildad medelklass har decimerats till den grad att det kommer att påverka samhället i generationer.

Förhållandet beror på att pengar finns i mycket begränsad utsträckning. Oil-for-Food-programmet är som sagt en naturahandel och även om det innehåller en så kallad "cash component" så har denna av politiska skäl ej realiserats. Med en inflation av den irakiska dinaren (ID) från 1 ID mot 3 USD 1985 till 2 000 ID mot 1 USD av idag samt bristen på likvida medel, förekommer knappast löner i den bemärkelsen vi menar. Arbetslösheten har således tagit orimliga proportioner och når upp till 40-50%.

Löner kan inte utbetalas till t ex . lärare, och elever har inte möjlighet att betala studierna (som tidigare var fria). Således har undervisningen mätt i antal elever sjunkit drastiskt, både vad gäller den allmänna skolan som universiteten, och man talar idag om en redan förlorad generation. Konsekvensen av detta kommer att påverka hela samhället under de närmaste 20-30 åren.

Rapporterna från olika FN-organ, människorättsorganisationer, hjälporganisationer,

parlamentariker och forskare talar alla samma språk — sanktionsprogrammet är fullständigt förödande. Undernäring och otjänligt dricksvatten har gett en negativ förändring av den allmänna hälsoprofilen. Detta tillsammans med bristande sjukvårdsresurser, har resulterat i en ökad dödlighet och minskad nativitet och där främst den dramatiska ökningen av barnadödligheten i kalla siffror talar sitt tydliga språk. Antalet elever vid samtliga läroanstalter har minskat och bortfallet av kvinnliga elever är signifikativt. Ökad könssegregering och en minskad sekularisering är andra klart påvisbara tecken på en förändrad samhällsstruktur. Samtidigt sker en intellektuell utarmning, beroende dels på avsaknad av läromedel och lärare, dels på grund av den utvandring av medelklassen som har skett och fortfarande sker. Till detta kommer så avsaknaden av ekonomiska medel och materiella resurser, vilket omöjliggör vidmakthållandet av den industriella, ekonomiska och sociala infrastrukturen.

Kort sagt har FNs sanktioner gentemot Irak har under 10 år förvandlat ett nästan fullt utvecklat industriland till ett utvecklingsland. Oil-for-Food-programmet har inte blivit lösningen på ett problem — det har blivit ett problem.

Att fritt spekulera i framtiden är ett nöje förbehållet politiker och ekonomer. För Irak kan frågan om ett eventuellt krig tyckas vara avgörande. Så är det inte — inte för den enskilde medborgaren. Hon har nog med sin vardag — att överleva — att finna en utkomst. Med ett totalt beroende av de 350 000 ton mat som månatligen delas ut, överlever man dagen, men med ett eventuellt krig där den av FN och irakiska myndigheter utomordentligt väl fungerande distributionsmekaniken slås sönder, blir frågan helt annorlunda.

I ett historiskt perspektiv är Irak en intressant studie. För att uppnå sina syften roade sig medeltidens härskare med att omringa befästningar, belägra dem och när svälten och utarmningen nått tillräckligt långt, anföll man, slog sönder det som fanns kvar och delade därefter bytet med sina lärerade. Har vi inte nått längre i utvecklingen?

CHRISTIAN HÄRLEMAN

Christian Härleman är f.d. överstelöjtnant, Senior Training Adviser UNHQ och konsult i Freds- och konfliktforskning.

Res till Irak!

Jan Öberg tittar bakom fasaden

Tjänstemannen i det lilla kontoret i Irak reser sig och skakar hand med mig och säger "Frid vare med er" och "Välkommen till Irak" med handen mot hjärtat. Han har en Samsung-dator på skrivbordet och medan jag väntar kan jag se en ung lättklädd kvinna dansa på skärmen ackompanjerad av en liten orkester: "CD från Syrien. Visst är den bra!" En TV intill den enkla järnsängen, där han förmodligen vilar när det inte kommer några inresande, står och rullar utan bild. Detta är första exemplet på vad jag senare skulle erfara många gånger: det kommer faktiskt in varor i Irak.

Jag åker från Amman i Jordanien. Det är omkring 900 kilometer till Bagdad. Det tog gott och väl en timme vid gränsen att komma in i Irak. Jag deklarerade min valuta och ett dokument upprättades för min dator och kamera. Under väntetiden bjuds jag på sött te; alla är vänliga och artiga. Väskorna måste öppnas, men varken böcker eller papper undersöks.

Det sandiga grå, platta och steniga landskapet sträcker sig så långt ögat når bort mot den värmedallrande horisonten. Om man letar efter några kilo kemisk substans eller små delar av massförstörelsevapen, skulle det kunna ligga begravt var som helst här omkring utan att någonsin hittas. Att inspektörer i detta väldiga land någonsin skulle kunna garantera att ingen sådan substans finns och FNs säkerhetsråd häva sanktionerna är en absurditet. Irak vet det, västvärlden vägrar inse det.

Den stora amerikanske Cruiser får 200 liter bensin för 4 dollar!

Jag ser två sorters lastbilar, de som kör olja

från Irak till Jordanien och de som kör annat gods, bland annat mycket hö. Genom dagarna och månaderna måste det bli ganska många fat av den första varan.

Baghdad

Jämfört med Amman är Bagdad mycket livligt. Butikerna är öppna långt ut på kvällen och det bedrivs livlig handel. Trafiken är intensiv och polisdirigerad, nya och gamla bilar blandas. Färgrika neonljus syns överallt och musik blandas från alla olika håll. När man kör längs väldiga boulevarder ser man att butikerna är fyllda av kunder och varor. Det är en ganska ren stad och stämningen är avslappnad. Bagdad uppskattas ha omkring fem miljoner invånare, en femtedel av hela befolkningen.

Staden är modern men man ser lätt när det gäller renovering och underhåll att det är en skugga av vad den måste ha varit. En hel del byggnadsverksamhet pågår både lite här och där, inte minst vid en gigantisk moské som kommer att ta tio år att färdigställa, nya palats, hyreshus och offentliga byggnader. Man slås av Bagdads väldighet och dess oändliga boulevarder med snabb trafik, tusentals monument och bilder av Saddam Hussein samt många moderna skulpturer, grandiosa minnesplatser med häftiga krigsmonument. Här och där kan man se att staden inte saknar charm, särskilt nere vid Tigris, men jag tycker inte det är en storstad som återspeglar den imponerande historien eller att den har varit en vagga för civilisationen.

Irak har varit ett rikt och modernt samhälle

inspirerad av Västeuropa. Det har funnits små klasskillnader, bra skolor och sjukhus, hög läskunnighet och god socioekonomisk trygghet. Det var ett sekulariserat samhälle. Allt detta har förändrats på de tolv år som gått sedan Gulfkriget och sanktionerna infördes.

Landsbygden och dess folk

Annat är det på landet. På landsvägen mot Babylon ser man halvfärdiga hus, vattenanläggningar som inte fungerar och taggträdstaket där all metall har tagits bort och bara stolparna står nakna kvar. Den typiska byn är en rad hus på bägge sidor om den fyrfiliga vägen med små butiker som säljer cigaretter, specerier och grönsaker. I sanden, dammet och smutsen rör sig folk, får och några få kor här och där.

Bilverkstäder finns förstås i all oändlighet. Man kan se stora plantager av vilka en del är förvånande gröna, men det finns också grå eller ljusbruna åkerfält som inte verkar ha sett vatten på månader. Beduinska män och kvinnor i svarta eller vita kläder rör sig långsamt med sina fårhjordar. Två män försöker reparera en vattenpump i den tryckande hetten, som närmar sig 50 grader.

Kvinnor helt täckta i svarta kläder med bara ögonen synliga hämtar vatten från en källa medan männen dricker te och röker under ett träd. Så hade de knappast varit klädda för tio år sedan, men religionen börjar bli den enda hållpunkten. Då och då ser jag soldater, men på intet sätt i förvånande stort antal, kontroller och (obemannade) vaktorn.

Jag frågar mig om detta är den sorts landsbygdsområde som hundratusentals Bagdadbor kommer att fly till när deras land bombas och invaderas?

Leila och Saleh

FNs utvecklingsprogram, UNDP, tar mig med ut till några mikrokreditprogram. Leila sitter i rullstol och berättar för mig att hon nyligen har avslutat sin utbildning i datorvetenskap vid högskolan i Babylon. Sen ansökte hon hos UNDP om att få ett av programmets minilån och fick 750 US-dollar och blev godkänd av det irakiska arbetsministeriet. Nu leder hon kurser med alla sorters studerande i sin lilla kombinerade butik och klassrum.

Jag får också besöka Saleh, en ogift snickare som föddes utan ben 1964. Han reparerar en rätt stor rokokostol med lite guldfärg på när jag kommer in i hans verkstad. Han har fått 500 US-dollar och betalar tillbaka 25 dollar varje månad. De väldiga skåp han bygger sittande och krypande på golvet kostar omkring 80 dollar. Han har god chans att återbetala lånet inom några år efterhand som hans rörelse växer. Han har just investerat i en såg men hans högsta önskan i framtiden är att kunna köpa en rullstol som kostar omkring 75 US-dollar. Jag lämnar honom med en känsla av hopp; han har en chans att få det bra eftersom han gör otroliga saker med sina händer och arbetar hårt. Man kan omöjligen undgå att se stoltheten och hoppet i hans bruna ögon.

Här liksom överallt annars och i Bagdad möter jag bara vänliga, välkomnande människor. Jag skulle inte ha blivit förvånad om någon trott mig höra till västvärlden eller vara amerikaner eller på annat sätt skyldiga till sanktionerna. Men jag kände mig trygg överallt. Butiksägare bad mig stiga in, bjöd på te och visade upp sina prydligt ordnade varor. Den klassiska arabiska gästfriheten och välkomnande inställningen mot främlingar har förvisso inte blivit förstörd. Deras tacksamhet och glädje över att någon rest långt ifrån för att fråga dem om deras liv är verkligen rörande.

Det är människor som Leila och Saleh jag tänker på när Bush vill bomba landet. Det är deras drömmar och hopp som kriget kommer att döda — liksom för de övriga 25 miljonerna oskyldiga civila irakiska medborgare. Men Bush vill att du och jag bara ska tänka på Saddam.

Det irakiska folket förtjänar världens sympati, inte bomber. Jag träffade inte en enda internationell tjänsteman eller chef för någon internationell mission som ansåg att sanktioner var ett verksamt politiskt redskap eller att en invasion skulle lösa fler problem än den skulle skapa.

Om jag kan resa dit, så kan andra också — folkrörelser, mediefolk, forskare. Gör det, skaffa kunskaper om andra sidor av saken som ni aldrig får här hemma!

JAN ÖBERG

Transnationella Stiftelsen i Lund (TFF)
TFF@transnational.org

Artikeln är tidigare publicerad i Helsingborgs Dagblad.

Mutter Courage

Hennes son dödades av polisen

Det har gått mer än ett år sedan Berlusconis regering brutalt slog ned de stora demonstrationerna mot G8-gruppens toppmöte i Genua. Haidi Guiliani, mor till den unge demonstranten som blev dödad av polisen, berättar.

Haidi Gaggio-Guiliani, 58, har inte arbetat politiskt på många år, men efter den 22 juli 2001 har hennes liv ändrats. Hennes son Carlo, 23 år, socialarbetare, demonstrerade fredligt mot G8-gruppens nyliberala globalisering och blev skjuten till döds av polisen. Sedan dess engagerar sig Haidi Gaggio-Guiliani för att få fram sanningen om sonens död. Hon pekar på de fotografiska vittnesmålen som visar att det inte handlade om "lagligt försvar" från polisens sida. Den juridiska undersökningen mot polisen som sköt Carlo och de parlamentariska och juridiska kommissionerna som har tillsatts har ännu inte lett till något konkret resultat.

Haidi, "Mutter Courage", har inte låtit sig slås ned av sorgen. Hon kämpar idag för sonens sak, mot sociala och politiska orättvisor. Hon är förtidspensionerad lärare, nu reser hon runt i Italien och Europa för att avslöja politiken och medierna i sitt hemland, censuren och förtalet av de unga som demonstrerar mot globaliseringen.

I höst utkommer dokumentationen med vittnesuppgifter, sympatyttringar och protester som hon har samlat. Det var på Piazza Alimonda, en liten fredlig, trädkantad plats långt från Genuas historiska centrum och den välbevakade ökände "röda zonen", som två skott träffade Carlo Giuliani, därefter körde en polisbil över kroppen två gånger.

Till minne av Carlo

Idag hänger en banderoll med orden "Carlo lever" på järnstaketet runt barockkyrkan på platsen. Varje dag placeras blommor och minnessaker framför staketet; t-shirts med Che Guevaras bild, en palestinsk schal, foton och dikter skrivna av unga människor.

Sex månader efter tragedin, den 22 januari i år, demonstrerade 20 000 personer till minne av Carlo. Tretton regissörer visade 290 timmars film om det som i verkligheten hände i Genua, skådespelare tog avstånd från globaliseringen, författare vigde sina alster till freden. En fond "till Carlo Guilianis minne" instiftades — man har redan samlat in mer än 50 000 euro (en halv miljon svenska kronor). Fonden möjliggör att stödja till exempel en grundskola i ett väst-sahariskt flyktingläger i södra Algeriet.

I alla dessa aktiviteter är Haidi med. Och denna lilla klena kvinna, som dock är stor tack vare sitt mod, säger så här: "Inte bara mödrarna, men alla fria människor som lever upprätt och tror på rättvisa och humanitet, bör ansluta sig till kampen mot den nyliberala globaliseringen".

FLORENCE HERVÉ

Det "tysta kriget" i Chiapas fortsätter

Situationen för indianerna i Chiapas i södra Mexiko har inte förbättrats. Det "tysta kriget" fortsätter. President Fox försöker tona ned konflikten, rent av utmåla den som löst. Men för dem som varit på plats verkar inte mycket ha förändrats de senaste åren. "Rättslösheten fortsätter och indianerna utsätts alltjämt för övergrepp av armén och paramilitären", konstaterar Margareta Strömbom, internationell observatör i Chiapas 1998 och 2002.

Ar 1998 vistades jag ett par månader som internationell observatör i olika indianbyar och erfor då själv arméns trakasserier och övergrepp. Armén förde ett lågintensivt krig för att underkuva befolkningen. Skrämsel och repressalier var vardagsmat. Vid de talrika militärbaserna invid byarna tvingades indianerna visa id-kort och utsattes för förhör. Kvinnor och flickor ofredades sexuellt. Männen hotades när de arbetade på fälten. Beväpnade soldater dök även upp i byarna. Lågsniffande plan flög över samhällena, ibland 10-20 gånger om dagen. Paramilitära grupper (arméns civila agenter) utövade terror och mord. Registret av trakasserier föreföll obegränsat.¹

I år var jag åter i Chiapas några veckor som observatör, nu som medlem av en internationell kommission för mänskliga rättigheter, *Comisión Civil Internacional de Observación por los Derechos Humanos*, CCIOHDH. Vi intervjuade personer i federala och statliga institutioner, i organisationer för mänskliga rättigheter, i fängelser och i byar i Chiapas samt talade med flyktingar, frigivna fångar och andra berörda personer.

Kommissionen konstaterade att situationen

för indianerna i Chiapas inte förbättrats de senaste åren.² Byborna känner sig alltjämt hotade av soldaterna, som hindrar deras rörelsefrihet och även försöker införa alkohol, droger och prostitution i byarna. Kvinnor känner sig utsatta och vågar ibland inte lämna hemmet. Terrorflygningarna har inte upphört, och i en del områden härjar paramilitären som förr. Fattigdomen är markant. Ett flertal byar saknar fortfarande el, vatten, hälsovård och skola, och det finns inte alltid mat på bordet.

I många kommuner är man skeptisk mot myndigheternas sociala program. Bakom mottot "kampen mot fattigdom" ser man en kontraaktivitet avsedd att skapa splittring i byarna. Hjälpens sägs vara ett medel att vinna politiska röster. Även innehållet sår misstro. Hälsoprogrammet Progresas har givit pengar åt kvinnor som låtit sig opereras och vaccineras. Men syftet med behandlingen har varit oklart. Många anar nu förtäckt familjeplanering eller sterilisering.

Ett väsentligt problem är strafflösheten, speciellt vad gäller brott begångna av armén och paramilitären.³ Under CCIOHDHs besök i Chiapas 1998 mördade paramilitärer en man kort efter det han lämnat sitt vittnesmål. Trots att flera personer som bevitnade mordet kände igen mördarna, har de inte arresterats.

Brottslingar går ofta fria, medan många indianer som inte låter sig underkuvas arresteras och tvingas, under tortyr, skriva på fabrikerade anklagelser. Även vittnesmål konstrueras, och de anklagade döms ofta till långa fängelsestraff efter godtyckliga processer. Ett exempel är två indianer som arresterades 1999

sedan de opponerat sig mot skövling av skog i Guerrero och väckt andra bönders intresse för ekologiska frågor. Efter en fiktiv rättegång dömdes de till tio års fängelse för handel med vapen och droger.

Även de som arbetar för mänskliga rättigheter — bland vilka finns många kvinnor — för en kamp i motvind, ofta med livet som insats. Så var fallet med advokaten Digna Ochoa som försvarade indianerna i Guerrero men även undersökte andra brott där armén var inblandad. Efter otaliga hot mördades hon i oktober 2001. Utredningen går trögt, och nu sägs hon ha begått självmord. Nu är i sin tur familjen Ochoas advokat, Barbara Zamora, hotad.

En annan obekvämlig person är general Gallardo, som med 30 års tjänst i armén är väl insatt i alla övergrepp. Han föreslog 1993 i en publikation att en militär ombudsman skulle tillsättas (finns i Sverige sedan 1915). Han arresterades genast och dömdes till 28 års fängelse. Fallet blev en internationell skandal, och tack vare Amnesty och andra organisationer frigavs han i februari i år. Men varken general Gallardo eller indianerna i Guerrero, som släpptes 2001, har fått resning i sina mål. Frigivningarna är förkortade straff. I intervjun med CCIODH sa general Gallardo att han fortsatte kampen för mänskliga rättigheter och för en ombudsman.

Rättslösheten drabbar inte bara obekväma personer utan även fattiga och försvarslösa. I

Lästips

Subcomandante Marcos:

Från sydöstra Mexicos underjordiska berg.

Urval, inledning och översättning av Erik Gustafsson.

Manifest, 2002

Bo Lindblom:

Amatörerna.

En roman om Mexico.

Författarförlaget, 1985

en kvinnoorganisation berättade man att 263 unga kvinnor i staden Juárez i norra Mexiko mördats sedan 1993. Många av dem arbetade i fabrik och gick nattsift för att kunna sköta barnen på dagen. Myndigheterna gör inget för att arrestera mördarna. De säger att kvinnorna själva bär skulden, för att de gått ut på natten. I en del fall där den mördade våldtagits och kroppen vanställt, har det i dödsattesten stått "naturlig död". De som anmäler mordet utsätts för hot.

Ett huvudproblem är regeringens förkastande av San Andrés-avtalet om indianernas rättigheter och kultur, undertecknat med zapatistgerillan EZLN 1996. År 2001 antogs istället en ny reform, som ursprungsfolken inte kan acceptera. Den berövar dem de rättigheter San Andrés-avtalet utlovat och strider mot landets grundlagar och internationella konventioner Mexico ratificerat.

Reformen tjänar de styrandes intressen. Den öppnar dörren för expropriation av indianernas jord, vilken behövs för Puebla-Panama planen, ett jätteprojekt av industrier och infrastruktur, som ska sträcka sig från Puebla till Panama. Planen berör miljontals indianer. Regeringen talar om utvecklingsprojekt för de fattiga, som ska få arbete i fabriker. För indianerna handlar det om att få bort dem från deras jord för att lämna plats åt utländska investerare, speciellt från USA, som på köpet får billig arbetskraft – jordlösa indianer utan försörjningsmöjlighet.

Men jorden är en del av indianernas kultur. För dem är den helig. "Jorden är vår moder. Den säkrar vår överlevnad. Den är inte till salu. Vi vill

En kvinna i Atenco lämnar vittnesmål inför CCIODH.

I Chiapas är maskering
en fråga om liv eller död.

vara fria och leva enligt vår egen kultur. Utan jorden dör kulturen och vi med den", sa bön-der vi intervjuade.

Konflikten i Chiapas är inte löst, i själva verket har den spritt sig. Nu handlar det inte bara om de rika naturtillgångarna i Chiapas. Puebla-Panama planen har gjort marken åtrå-värd även i andra delstater. Men det korrupta rättsväsendet hindrar indianerna från att för-svara sig på juridisk väg. Ursprungs-befolkningens hopp om frihet och kulturell överlevnad står till internationell uppmärk-samhet rörande övergreppen mot mänskliga rättigheter. Tack vare utländska påtryckningar har regeringen bland annat måst släppa många samvetsfångar.

Det är därför viktigt att världens ögon inte lämnar Chiapas, ja Mexiko över huvud taget.

MARGARETA STRÖMBOM

Källor

- 1 I *Vi Mänskor* nr 2, 1999: "Kvinnorna i det tysta kriget" av Margareta Strömbom (under namn Ruth Svensson).
- 2 Kommissionens rapport, *Informe de la tercera visita de la CCIODH 16 febrero a 3 marzo 2002*. Den finns tillgänglig på internet: <http://cciodh.pangea.org>.
- 3 Strafflösheten och korruptionen inom rättsväsendet har även papekats av en FN-rapportör som besökte Mexiko 2001. *Independence of the Judiciary, Administration of Justice, Impunity: Mexico*, utarbetad av Dato Param Kumaraswamy för FN:s kommission för mänskliga rättigheter år 2002. E/CN.4/2002/72/Add.1.

Su muerte no debe ser en vano.

Justicia para Digna Ochoa
DERECHOS HUMANOS EN MÉXICO

Amnistía Internacional

Den mördade advokaten Digna Ochoa. Översättning av den spanska texten: Hennes död bör inte vara förgäves. Rättvisa för Digna Ochoa. MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I MEXICO.

Kvinna till kvinna fick alternativa nobelpriset

Organisationen Kvinna till kvinna har erhållit Right Livelihood Award, det så kallade alternativa nobelpriset.

Det började strax efter kriget mellan Serbien och Kroatien 1991 och under kriget i Bosnien, som drogs in i stormaktspolitiken genom Tysklands erkännande av Bosniens utbrytning ur Jugoslavien 1992.

SKV tog då initiativet till en namninsamling mot kriget. IKFF följde med, liksom Svenska freds och Kristna freds.

Ur detta bildades Kvinna till kvinna, när de första uppgifterna om massvåldtäkter nådde oss 1993. Då skickade IKFF och Svenska freds ett uppprop till partier, organisationer och enskilda. Alla riksdagspartier ställde upp. Och 1995 bildades Stiftelsen Kvinna till kvinna. Idag finns 31 stödorganisationer, däribland samtliga riksdagspartiers kvinnoförbund eller — utskott. Och sedan 1999 har Kvinna till kvinna ett ramavtal med Sida.

Elly Francke agiterar, skramlar med bössan och håller i banderollen.

I Brunnsparken övergick namninsamlingen till bössinsamling.

Alltid på en torsdag, i nio år

Jag träffar SKVaren Elly Francke, en av de fyra allra trognaste som inte missat en enda torsdag på nio år.

– Ja, utom en gång, berättar hon skrattande. Det var i juni förra året när Bush och Persson ockuperade stan. Då fick vi inte stå där.

Kvinna till Kvinna arbetar för och stöder kvinnor i krigs- och konfliktområden på Balkan. Numera också i Georgien och i Mellanöstern. (Där går stödet framförallt till kvinnoorganisationerna i Jerusalem Link, som aktivt arbetar för att få ett slut på konflikten mellan israeler och palestinier. Den 8 mars var de ute och agerade för fred medan männen fortsatte att strida.)

– Vad är det du ropat i din mikrofon under alla dessa år, Elly?

– Ja, jag började med att säga God eftermiddag gott folk, sedan presenterade jag Kvinna till kvinna och berättade om stiftelsens huvuduppgifter:

Stöd till kvinnocenter, till rullande sjukvårdsbussar, stöd till juridisk rådgivning, stöd till traumabearbetning. Och att allt syftar till ett försök till försoning mellan de olika folkgrupperna. Man fick ju ta det i små portioner förstås. Sedan vädjade vi om penningstöd. En krona från var och en gör inget stort hål i plånboken, sa jag, men alla kronor tillsammans blir till glädje och hjälp för kvinnorna på Balkan. Vi tog emot ”änkans skärv” lika glatt som en femhundra emellanåt. Det kunde bli en tusenlapp per torsdag. Det var så tillfredsställande.

När vi gick därifrån, dragandes vår lilla vagn med mikrofonen och förstärkaren, för att räkna pengarna i närbelägna Internationella Folkhögskolan eller hos Jeanette på hennes SKTF-kontor, sjöng vi, Ingrid och jag. Vi sjöng: "Aldrig, aldrig, aldrig, ger vi upp". För det var ju motigt ibland. Både med dumma kommentarer och med vädret. Men när det regnade som värst fick vi stå inne i köpcentret Femman. Och aldrig att någon försökte stjäla våra bössor. Men somliga tyckte att vi hellre skulle bry oss om de arbetslösa i Sverige. Nå, sådant hade man ju alltid bra svar på: Gör det själv! Och som Ingrid sa: om jag hade suttit hemma och virkat grytlappar hade jag nog fått panik. Att hjälpa folk är meningsfullt.

Nu säger ändå sjukdomar och ålder ifrån. De uthålliga damerna, "de fyras gäng" kallar de sig själva skämtsamt, är alla 70 plus, ja till och med 80 plus. Den 28 februari 2002 stod de i Brunnsparken för sista gången. Men den 9 december, dagen då det stora priset ska delas ut i Riksdagshuset i Stockholm, vill de fira på sitt speciella vis, genom att stå i Brunnsparken igen!

Och de betonar att verksamheten för övrigt fortsätter som vanligt i hela Sverige.

– Glöm inte att skriva postgironumret, säger Elly till slut: 901800-3

ERNI FRIHOLT

Fredspris

Från Sveriges Fredsråd fick Kerstin Grebäck, ordförande i Kvinna till Kvinna, motta ett Fredspris för sin stora insats för kvinnorna på Balkan. Vi gratulerar hjärtligt!

Kerstin har talat och arbetat för de utsatta kvinnorna på Balkan och annorstädes från första början. Hon har gjort åtskilliga resor dit, också medan kriget rasade som värst. Hon minns sin tid i Kosovo, berättar hon i en intervju: "...skräcken när paramilitärerna åkte genom stan". Hon vet hur människor blivit stumma av sina trauman. Hon har hört människor berätta hur deras barn dött i bombanfall. Och hon har trott att det som tar så förskräckligt på henne är att man tar på sig andra människors lidande.

– Men det är när man inte kan göra någonting, som det är värst. När man kommer tillbaka hem får man försöka förmedla att det faktiskt lönar sig att kämpa. Kerstin tycker själv att hennes eget viktigaste bidrag har varit att se och tala om kopplingen till säkerhetspolitik och internationell rätt.

– Mat och kläder är nog bra, men det gör andra.

Och så är hon benhårt övertygad om att våld förvärrar alla konflikter, både inom storpolitiken och inom familjen.

E.F.

"De fyras gäng" fr. v. Ingrid Mathiesen, Kerstin Persson, Maj-Britt Callenberg, Elly Francke.

Huset är invigt!

Bosnisk samlingsplats för tolerans och demokrati

– För mig är det en stor ära att stå här som Sveriges officiella representant. Detta projekt är ett mycket bra exempel på vad solidaritet innebär och vad solidaritet kan åstadkomma.

Det sade Sveriges ambassadör i Bosnien-Hercegovina, Anders Möllander, när han den 28 september talade vid invigningen av Solidaritetshuset i Libnica.

Drygt sex år hade gått sedan de första planerna på ett hus började dras upp av Ship to Bosnia. Efter det framgångsrika båtprojektet, där fartyget Haväng i december 1995 anlände med 108 containrar nödhjälp till det krigsdrabbade Bosnien, lade pengar från Ulf Lundells live-skiva Bosnia grunden till huset. Intresset för Bosnien avtog dock efter krigsslutet och insamlingen gick trögt.

Men efter en intensiv slutsputt kunde huset invigas den 28 september. Ett 40-tal svenskar hade rest till Bosnien för att delta i festligheterna och hundratals Libnicabor samlades för att lyssna på tal och musik och se det hus som förhoppningsvis ska bli en samlingsplats för de som vill se ett Balkan och Europa där multi-etnisk samexistens, tolerans och demokratisk utveckling tar över från nationalismens krafter.

TV Tuzla direktsände från öppningsfirandet.

Serber, kroater och muslimer

Regnet i Bosnien upphörde lagom till 12-slaget den 28 september när Ramir Muric, ordförande i "byrådet" Open Society Libnica, uttryckte

en förhoppning om att bosnierna inte längre ska behöva åka till Lissabon, Genève eller Dayton för att skapa fred nu när detta hus stod klart i Libnica.

Ship to Bosnias ordförande Leif Jansson berättade om hur han för åtta år sedan kom till Libnica för första gången. Då, hösten 1994, pågick ett krig där ingen kunde skönja slutet.

– Här i Libnica träffade jag serber, kroater och muslimer och mötte en generositet, värme och närhet, skratt och tårar, sade Leif Jansson.

I Libnica föddes idén om båtprojektet Ship to Bosnia som efter fredsprojektet i Dayton övergick till att bli ett husprojekt. Leif Jansson hyllade de två arkitekter som varit involverade i projektet:

– Den avlidne arkitekten Bengt Edman sade en gång under våra filosofiska samtal i byn: "Det här är det största jag varit med om". På sin dödsbädd talade han om huset, byn och människorna. En annan stor man är den snart 90-åriga arkitekten som ritat det slutgiltiga huset; Ralph Erskine. Han tycker vi borde göra något bra i Mellanöstern också.

Tolerans och samexistens

Jasmin Imamovic, poet och borgmästare i Tuzla, tackade i sitt tal för det svenska stödet till de krafter i Bosnien som arbetar för tolerans och multi-etnisk samexistens. Och han hyllade kärlekssymbolen, det röda hjärtat, som till sist ska besegra hatet.

Den svenske översten Ulf Henricsson berättade om hur han i september 1993 kommit till Bosnien som chef för den första svenska FN-

bataljonen. Nordbat, i Tuzla och då trots att det var ett krig som bottnade i etniskt hat:

– Men jag förstod snart att detta var ett krig som hade drivits fram av politiska ledare.

Ledamoten i Europaparlamentet, Jonas Sjöstedt (v) hyllade Tuzlaregionen som ett exempel på att tolerans och samexistens är möjligt. Han betonade att organisationer som Arbetarkonvojen, Kvinna till kvinna och Ship to Bosnia, hade startats av så kallat vanligt folk.

– Europeiskt samarbete kan ibland handla om höjdare som kommer i limousiner. Men det här huset handlar om ett verkligt europeiskt samarbete mellan vanliga människor, sa Jonas Sjöstedt.

Att huset i Libnica verkligen är en symbol för människor i olika delar av Balkan underströks av Borisa Anionionijevic från Topola i Serbien. Under starka applåder betonade han att det inte är någon lätt uppgift att komma till Bosnien från Serbien och överlämnade ett val-

nötsträd för att plantera vid huset. Under skratt och jubel fortsatte han:

– Tänk bara på att valnötsträd har djupa rötter. Jag vill inte att ni planterar det för nära huset och sedan skyller allt på serberna.

Bland övriga talare fanns Anne Holmberg från Radiohjälpen, arkitekten Johannes Tovatt från Erskine-Tovatt, Lars Bergman från Svenska Kommunalarbetareförbundet, Tomo Vidovic, parlamentsledamot i Federationen, James Bigus, OHR i Tuzla och Selim Beslagic, ordförande i Tuzla-kantonen och tidigare borgmästare i Tuzla.

Svensk schottis

Verksamheten för barn och ungdomar är en viktig del i det nybyggda solidaritetshuset. Barnen i Libnica deltog i invigningen med poesi och sång, och dansgruppen dansade svensk schottis i nysydda folkdräkter. Britta

Julkappstips: Tårtan

En tårtbit skall man väl kunna bidra med! sa Carl Johan De Geer och spelade in titellåten från sin kultförklarade tv-serie "Tårtan". För första gången på skiva! Den ges ut på singel, innehåller även jazz- och clubversionen, och kostar bara femtio kronor. Hela femtiolappen går oavkortat till Ship to Bosnia. Portokostnad tillkommer med 13 kronor.

Beställ

Beställ på hemsidan: www.shiptobosnia.se
Beställ via e-post: shiptobosnia@nada.
Eller ring Ulrika Olsson, tel. 08-551 73 642.

Olsson, lärare på Igelbäcksskolan i Kista, överlämnade som en del i vänskapsprojektet en ryggsäck till rektorn i Libnica skola, Muharem Nadarevic. Denna ryggsäck ska med Libnica som startpunkt resa världen runt och under vägen fyllas med barns brev och bilder. Från scenen presenterade Gunna Grähs från Ship to Bosnia också Senada Malkocevic, en av de kvinnor som arbetat under flera år med småbarnsverksamheten i Libnica, samt Barbro Samuelsson från Parkleken i Rålambshov i Stockholm och Anne Holmberg och Gunvor Johansson från Radiohjälpen, som alla genom sitt stöd har bidragit till att barn- och ungdomsverksamheten kunnat växa och utvecklas.

Att musiken går över alla gränser visade sig när de svenska musikerna Maria Blom och Stefan Sundström framträdde. Stefan sjöng tolkningar av Allan Edvalls sånger från den nya skivan, och hade också sällskap på scenen av några av ungdomarna i Libnica, som hunnit träna in några låtar på svenska.

När sedan en rörd Pierra Ström sjöng sin sång "Lindarnas by" — en hyllning till Libnica som först översattes till bosniska — blev det långa applåder.

När den serbiske sångaren Nedeljko Biljic från Belgrad sedan klev upp på scenen dröjde det inte lång tid innan grusplanen framför huset blev en dansbana.

Samtidigt passade många på att ströva runt inne i huset sedan det officiella invigningsbandet hade klippts.

Två svenska rosenbuskar

Strax till vänster om ingången kunde man också beskåda den nya skulptur som svetsats ihop av bysmeden Kasim "Pancho" Malkocevic efter en skiss av den svenske konstnären Dan Wolgers. Här seglar nu ett skepp som hyllar solidaritet, gruvarbetare och sjöfarare. Skrovet är en kolvagn som förr användes i gruvan och storseglet ett gigantiskt rött hjärta. På förseglet reflekteras solljuset i spegelskärvor, och akterflaggan är självfallet bosnisk på den ena sidan och svensk på den andra. Och vid sockeln växer två svenska rosenbuskar, som planterades under invigningen av författaren och trädgårdsmästaren Kjell Eriksson och hans döttrar Johanna och Marielle.

På kvällen skulle Ship to Bosnias samarbetspartner ungdomsgruppen Lipa ha arrangerat en rockkonsert. Förväntningarna i Libnica var stora, men kort innan konserten skulle börja lades byn i mörkar på grund av ett elavbrott.

Orsaken sades ha varit ett träd som föll över en elledning vid skogsröjning. Men bland ungdomarna i Libnica fanns de som var övertygade om att det var ett medvetet sabotage från de som inte vill ha samexistens.

ULF B ANDERSSON OCH GUNNA GRÄHS

Testiklarnas herravälde

Miljöpartiet lär ha lämnat in en riksdagsmotion med krav om att det ska vara förbjudet att använda djur i porrfilmer. Det är förnedrande för djuren, hävdar man. Vore det inte mer naturligt att förbjuda tjejer att delta i sådana filmer? Jag kan omöjligt tro att det är samlag mellan män och kossor som är så upphetsande och så vanligt förekommande att djurvänner motionerar om det. Nej, det som får gubbarna att drägla framför datorn är kvinnornas förnedring. På samma sätt som det tydligen är oerhört upphetsande med gruppsex och andra variationer som visar mäns oinskränkta makt.

På samma sätt som den lätta tillgången till spel skapar spelberoende, så att det har upprättats speciella kliniker för att bota detta, börjar det nu dyka upp kliniker som ska bota sexberoende män. Datorerna har gjort det alltför enkelt att hitta porren. Det räcker med ett klick på tangentbordet och alla porrmaffians frestelser ligger framför dem. Till en början

räcker det säkert med att ett naket bröst för att bli upphetsad, men sen går de vidare till gruppsex, lesbisk sex, analsex och därefter är det nog inte så långt till barnpornografi och — när andra stimulantia inte räcker till — till samlag mellan drogade tjejer och djur (hur det nu går till).

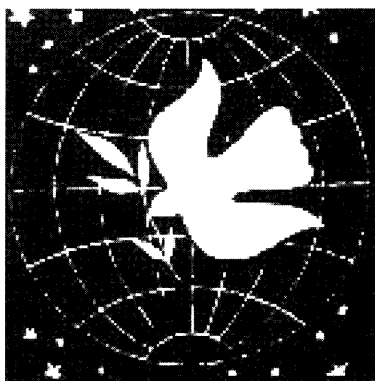
Varje år importeras en miljon sexslavar till Västeuropa. Det måste betyda att många miljoner europeiska män utnyttjar dem, annars vore det inte lönsamt för maffian. Politiker, företagare, fackföreningsfolk, unga killar på svensexor ... och alla de andra, så snart tillfälle till ett bordellbesök bjuds. Lilja och hennes olyckliga medsystrar får lida för att så många vanliga män inte kan behärska sin sexualdrift.

Detta är naturligtvis ingen ny företeelse. På Frödings tid vimlade det av bordeller i Uppsala. Vill du veta mer om sexualmoralens — för att inte säga omoralens — historia, kan du gå till Hjärdis Levins bok *Testiklarnas herravälde* (Akademilitteratur, 1986).

AASE BANG

Vakar för fred

Amerikanska kvinnor mobiliserar mot kriget

Kvinnor från hela USA samlades i Washington söndagen den 17 november för att inleda en fyra månaders dygnsruntvaka i protest mot kriget mot Irak.

– Vi anser att vårt land är i fara, sade Medea Benjamin från San Francisco. Bushadministrationen är inne på en militaristisk och våldsam väg som bara kan leda till mera våld.

Drygt 30 kvinnor och några få män deltog i demonstrationen som gick genom Washingtons gator fram till Vita Huset — ganska få om man jämför med de tiotusental som strålade samman i Washington i oktober för att protestera mot militäraktioner mot Irak.

Men den lilla gruppen sa att vad de saknade i antal skulle de ta igen i uthållighet.

Minst sex kvinnor ska stanna i fyradagarsskift i parken framför Vita Huset fram till 8 mars. De ska övernatta i sovsäckar och några ska fasta i dagar eller veckor. Många bar rosa jackor och knappar med texten "Code Pink — Women for Peace".

– Bush säger Code Red, vi säger Code Pink! ropade de.

Många av demonstranterna kom från människorättsorganisationer eller kvinnogrupper som NOW. Andra var helt enkelt mödrar och mormödrar som ville visa president Bush att de inte vill ha ännu ett krig.

Diane kom från en småstad i Texas och krävde att pengarna ska gå till välfärd istället för krig.

Kirsti från San Francisco hade besökt Afghanistan i juni för att med egna ögon se resultatet av USA:s bombningar. Hon sa att Kabul såg ut som en arkeologisk utgrävning.

– Det var skrämmande att se vad våra pengar går till och resultatet av vår vapenproduktion, sa hon.

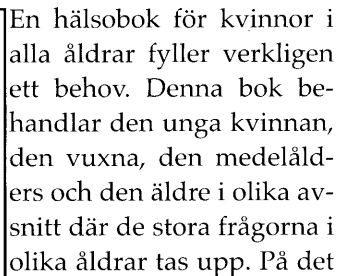
KÄLLA: WASHINGTON POST

Fler än 400 stora demonstrationer mot kriget mot Irak ägde rum i USA i oktober, enligt det amerikanska Institute for Political Studies.

KÄLLA: JOHN PILGER I ZNET

Outi Hovatta, Britt-Marie Landgren

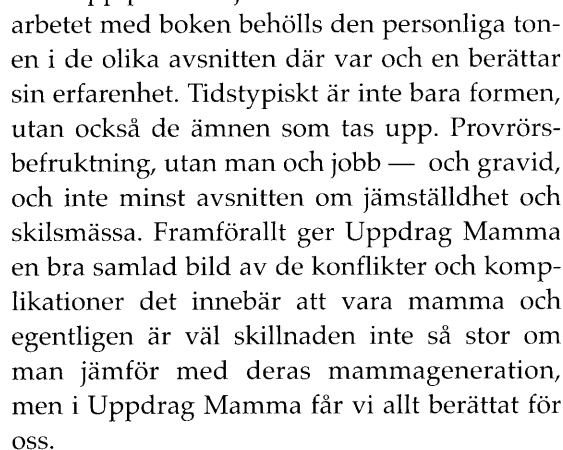
Frage: Ist die Funktion $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ durch

CAROLINE RUNESDOTTER

Albert Bonniers Förlag

mer till tals om hur det är att upptäcka mammarollen. Är det något typiskt annorlunda för dagens mammor? Vad är det i en så genuint mänsklig aktivitet som att vara mamma som har förändrats? Idén kom upp på en mejllista och i

39

nas situation som hon träffade på Shirin-Gol. För Shirin-Gol har de senaste tjugo åren varit en tid av ständig flykt. Under tiden av sovjetisk närvaro fick hon gå i skola, tillräckligt länge för att drömma om en framtid som läkare. Istället för utbildning blev hennes liv att som mor till en växande barnaskara klara flyktingskapets hårda villkor. Med sin familj har hon befunnit sig ömsom i Afghanistan ömsom i grannländerna, ett liv som hon förmodligen delar med en stor del av befolkningen. Shirin-Gols öde har blivit känt och boken har översatts till flera språk. Men det vet förmodligen inte Shirin-Gol. Siba Shakib har utan resultat försökt leta upp Shirin-Gol efter det senaste i raden av krig som drabbat Afghanistan.

CAROLINE RUNESDOTTER

Vad hände med Sverige i Göteborg?

Mikael Löfgren & Masoud Vatankhah
Ordfront

Händelserna i Göteborg under EU-toppmötet 14-16 juni 2001 fortsätter att resultera i nya böcker och det är bra. Händelserna behöver synas och analyseras gång på gång. I den här antologin varvas texter av dem som var med, såväl polis som demonstranter. Hans Abrahamsson, Attac och Göran Johansson, kommunalråd i Göteborg har skrivit om dialogen inför toppmötet som tyvärr bröts när väl politikerna och polisen intog scenen och slutligen ger de två forskarna Håkan Thörn och Stellan Vinthagen sin analys av globaliseringsrörelsen.

Detta är en väl avvägd samling texter som ger många tankeväckande infallsvinklar på händelserna, en utmärkt motvikt mot mycket av det som förekommit på pressens ledarsidor och t. ex. DN-skribenten Hanne Kjöllers skrivelser.

Med tanke på de böcker, alla de skrivelser och alla de diskussioner som varit om händelserna i Göteborg undrar jag om det någon gång

bli färdigbearbetat och utrett. Nu i dagarna pågår rättegången mot ansvariga polismän för stormningen av Schillerska. Och fortfarande har inte de ungdomar kommit till tals som dömdes till orimligt hårda straff efter att ha varit häktade under ofta mycket kränkande former. Jag tror att vi måste fortsätta gräva i vad som hände med Sverige i Göteborg ett tag till.

CAROLINE RUNESDOTTER

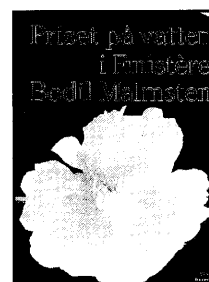
Priset på vatten i Finistère

Bodil Malmsten
Albert Bonniers Förlag

Finistère, platsen där jorden tar slut, den del av Nordfrankrike som sträcker sig långt ut i Atlanten, dit tar Bodil Malmsten sin tillflykt. Allt hon har, har hon med sig i sin bil och snart hittar hon ett hus att slå sig ner i. Att slå sig ner där jorden tar slut i Europa är inget lätt äventyr. Vi får följa Bodil Malmsten i hennes ansträngningar att lägga sten och plantera växter, att göra i ordning huset, att få bort sniglarna och att förstå vattenräkningen. Steg för steg får vi också följa hennes väg in i franska språket och franska samhället.

Samtidigt som hon långsamt bygger upp sin tillvaro i Finistère pågår arbetet med att skriva en bok. Vi får följa hennes vedermöror, deadlines, försök att hitta en titel, försök att hålla en deadline, tills den slutliga förlösningen kommer och boken plötsligt har hittat sin form och växer ur hennes händer på kort tid. Om vi får tro Bodil Malmsten.

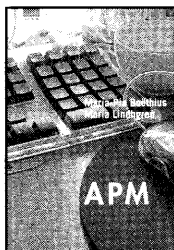
CAROLINE RUNESDOTTER

APM

Antipatriarkaliskt manifest
Maria-Pia Boethius och Maria Lindhgren

Det började som ett samtal om feminismen som gått i stå och känslan av att den jämställdhet vi kämpar för inte ska vara möjligheten att få dela männens ofrihet. Samtalet fortsatte över nätet och växte till en idé om att skriva en bok och när tankarna väl hunnit dit upptäckte

bokens författare att de faktiskt redan hade manuset klart. Detta är det flödande samtalet mellan två skribenter återgivet i det närmaste oredigerat och temat är den gemensamma fienden: patriarkatet och dess ideologi — världens långvarigaste, länge namnlösa och mest utbredda globala ideologi.

APM är ett långt flöde av mejl med tankar, reflektioner om Matrix, Guillous isbjörnsjakt, Ullmanens artikel eller omslaget till Vårt Försvaret. Det låter kanske tröttsamt med dessa lite ostrukturerade ändlösa samtal, men det är det inte. Det är både intressant och inspirerande att följa dessa så gott som dagliga tankeutbyten mellan två människor som aldrig tar något för vad det är utan har en ständig förmåga att gräva djupare och tillföra något nytt inför den stora frågan: hur kommer vi närmare människans frigörelse.

CAROLINE RUNESDOTTER

Konsten att göra ingenting –

Enkla sätt att njuta av livet

Lena Katarina Swanberg

Forum

I en tid när sjukskrivningssiffrorna bara pekar uppåt och framförallt stressrelaterade sjukdomar ökar lavinartat är Konsten att göra ingenting en bok som borde förskrivas av läkarna. Gör tvärtom, uppmanas vi i boken. Gå långsamt, andas djupare, se det lilla, sitt stilla, var tyst. Låt själen ta plats, så mår kroppen bättre.

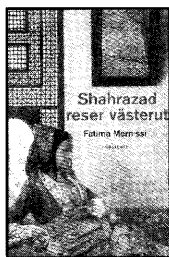
Boken är liten, tunn, vacker med många svartvita foton som alla andas ro och stillhet, liksom texterna med en blandning av reflexion och lite mer handfasta råd. Med kapitelrubriker som Konsten att ha tråkigt, Konsten att vara ensam, Konsten att känna sig själv vill författarinnan inviga oss i konsten att möta oss själva och finna trivsel i livet. En sån här bok kan vara en bra början.

CAROLINE RUNESDOTTER

Shahrazad reser västerut

Fatima Mernissi

Norstedts

Den välfunna titeln anspelar på Shahrazad, sagoberättaren i Tusen och en natt. Författarinnan Fatima Mernissi, från Marocko, är professor i sociologi och känd som islamisk feminist. Hon ställer sig frågan om den västerländska kvinnan verkligen är så fri som hon vill göra gällande jämfört med de slöjbärande kvinnorna i Orienten.

Själv född i ett harem har hon fascinerats av västerlänningars reaktion på detta. När de ser lössläpphet och promiskuitet ser Fatima Mernissi det som en synonym för familjen. Av sin mormor, som levde ett helt liv instängd i ett harem, hade Fatima lärt att inrikta sig på de främlingar hon mötte och försökt att förstå dem. Och det är med friska ögon och ett helt annat perspektiv än vi är vana vid som hon har granskat vår kultur och den västerländska kvinnans levnadsvillkor. Shahrazad reser västerut är en bok som lär oss lika mycket om islams kvinnosyn som vår egen kulturs.

CAROLINE RUNESDOTTER

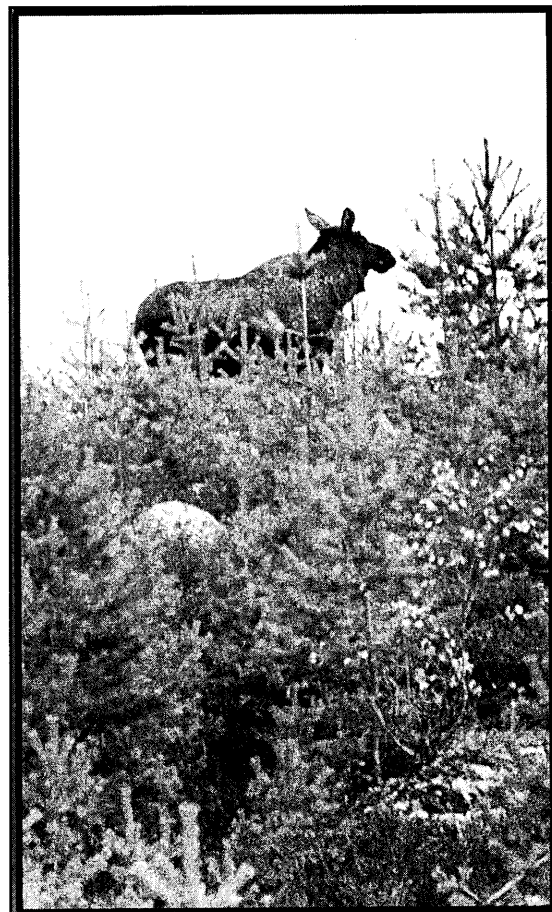

Foto: Lill Nilsson

SKV-sidorna

Referat från KSANs ordförandekonferens

Representanter från 18 av 29 anslutna organisationer var samlade till konferens på IOGT-NTO gården i centrala Stockholm måndag 28 oktober 2002. Tema för dagen var unga kvinnors ändrade förhållande till alkohol och droger.

KSANs (Kvinnoorganisationernas Samarbetsråd i Alkohol- och Narkotikafrågor) ordförande Christina Pettersson önskade oss välkomna. Sedan talade Elisabeth Leopoldh från ALFA Stiftelsen. Elisabeth arbetar med kvinnobehandling, enligt AA 12 stegsprogrammet, på Jälla i Uppland. Hon berättade om vad som skiljer arbetet med enbart kvinnor i förhållande till blandade grupper. Att kvinnorna äntligen fick vara i centrum och vara sig själva istället för att glida in i invanda könsroller. Det är dubbelt skamlig att vara kvinna och alkoholist.

Förändringen som skett de senaste åren är att kvinnorna blivit yngre, de är i 20-års åldern. Skadade både fysiskt och psykiskt av sitt missbruk. De har ofta missbrukat sedan 12-13 års ålder. En så ung kvinna utvecklar fortare ett beroende än en 20-årig.

Sedan följde diskussion om ändrade vanor av alkoholanvändande. Kvinnor ökade sitt drickande på ett mer allvarligt sätt på 60-talet. Det blev vin och sallad på tjejträffar istället för te, kaffe, smörgåsar och kakor. På 80-talet infann sig en ökande negativ jämställdhet. Det blev vanligare att yrkeskvinnor gick på krogen för att koppla av efter stressigt arbete. Under

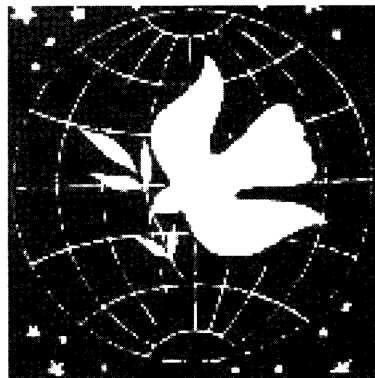
90-talet började tjejer hänga med i det tilltagande ungdomsfylleriet.

När det gäller kvinnor 50+ skriver läkarna ut allt mera av lugnande och sömngivande tabletter istället för att ta sig tid att tala om vad som är orsaken. Allt flera kvinnor i denna situation utvecklar ett blandmissbruk av alkohol och tabletter.

När det gäller narkotika kommer många unga kvinnor med i "häftiga" miljöer, där stora pengasummor och så kallade "partydroger" leder in i missbruk. Tyvärr verkar det som missbruket i låga åldrar bara ökar, även när det gäller rökning är det flera unga kvinnor än pojkar som börjar.

Efter diskussioner om vad som kan göras från vuxna och kaffepaus, hade vi värderingsövningar med dramapedagog Inger Lundmark. Inger arbetar utifrån Bella-materialet *Lust, mod, respekt* (finns att beställa från KSAN).

Vi provade på flera olika övningar om att ta ställning till olika påståenden. Det var spännande övningar där vi kom fram till att vårt första ställningstagande inte alltid var det

"rätta". Att det inte var säkert att det var det vi ville behålla, efter att ha stått i det ett tag. Att det gick att ändra sig, enligt reglerna för övningarna. När dagen var slut var vi alla eniga om att gå till våra egna organisationer och berätta om våra upplevelser och eventuellt prova genomföra liknade övningar i egen regi.

MARIA SANDGREN- LOA

KSAN

Östermalmsgatan 33
114 26 Stockholm
Tel.: 08-101041 Fax: 08-101051
e-post: info@ksan.a.se
Hemsida: www.ksan.a.se

Modiga mäktiga tillsammans i världen

5:e Kvinnopolitiska Rådslaget i Düsseldorf

Här kommer hälsningar från 1700 deltagare från 24 länder vid det tvådagars Kvinnopolitiska Rådslaget i Tyskland.

Häftigt är det spontana svaret på frågan "Hur var det?". Vad var det som var häftigt? Inte bara det stora antalet deltagare — i och för sig imponerande och stärkande. Inte bara det relativt stora antalet män och barn — välgörande att se i det för övrigt ännu ganska så macho Tyskland. Nej, häftigast och mest imponerande: Att nästan alla de 1700 hade bidragit till att det stora mötet kunde bli av.

Tidsbidrag

Det kallas för "Zeitspenden" (tidsbidrag). Till exempel donerades 280 maträtter och 220 kakor och tårter, där grupper på sex personer åtog sig och organiserade tillverkningen. 15 000 Euro samlades in för att betala de utländska gästernas resor. För min resa hade till exempel gruppen i Essen och i Gelsenkirchen anordnat en loppmarknad. Åtskilliga förberedelse- och koordineringsträffar organiserades. Banderoller tillverkades kanske i Hamburg, utställning gjordes i Dresden m. m. Samordning sker också mer och mer via internet.

Vad jag därmed vill säga och vad som

märktes så tydligt det var att var och en kände ett personligt ansvar för och en personlig glädje i denna sammankomst. Rådslagets uttalade vilja är att inte göra sig beroende av ekonomiska bidrag.

"... det stärker vårt självförtroende och visar att vi kan stå på egna ben".

Dagarna var sedan indelade i s.k. forummöten. De var tretton till antalet och handlade om Krig och Fred, Arbetslivet, Migrationspolitik, Sexuellt missbruk, Kvinnorörelsen, Religion, Ungdom, Bildning och Uppfostran, Hälsa, Kvinnors sociala ställning, Naturvetenskap och Miljö, Feministisk Demokratiteori och Familjepolitik.

Vid det avslutande plenum konstaterades att åtta journalister från press, radio och TV hade "visat sig", men att inte en enda företrädare från något av de etablerade partierna ansåg det mödan värd. Däremot deltog ett 40-tal kvinnoorganisationer i förberedelserna och genomförandet.

"Tydligt ser vi vem vi i framtiden kan räkna med och lita på: oss själva, våra väninnor, våra grannar, arbetskolleger, på de sociala rörelserna som liksom vi är beslutsamma att bekämpa utsugning, krig, orättvisor, missbruk av sexualiteten eller förstörelse av livsbetingelserna på jorden."

Det gavs många pregnanta viljeyttringar, som till exempel denna:

"Vi yrkar på ett liv där vi inte vid ordet Arbete måste tänka på arbetslöshet, vid ordet Sexualitet på missbruk, vid ordet Miljö på förstörelse, vid ordet Politik på korruption och vid ordet Framtid på sorger." Och många imperativ:

"Kämpa för modet att simma mot strömmen, dra konsekvenserna när ni ser att ni inte uppnår något ensamma. Hög blicken över tallriksranden, stärk vänskapen och knyt kvinno nätverket runt världen. Fråga om allt ni vill veta, godta inte svar som inte tillfredställer er. Organisera er, ha modet att förändra er själva för att överskrida gränser!".

Mycket jubel, mycket sång och många "Vises, senast om två år vid nästa rådslag".

Deltagare och medagerande för SKV

ERNI FRIHOLT

Redovisning

Insamlingen till Kvinnohuset i Honduras

Bankgirokonto 5328-3750

Adressat: SKV Lund

Till minne av Ayve Jansson, Stockholm från Ulla-Britt och Tord Duvej, Britta Lorentzon och Eva Eriksson.

Till minne av Anna-Lisa Olsson, från SKV Göteborg.

Till minne av Eivor Larsson, från SKV Göteborg.

Från loppmarknad i Lund 1750 kronor.

På väg till SKVs förbundsstyrelsemöte. Fr. v. Eva Eriksson, Zaida Hagman, Maria Sandgren-Loa och Majlis Fridén.

Eva Eriksson 85 år

Den 2 december fyllde Eva Eriksson år. Eva är en oundgänglig stöttepelare i SKV. Hon är den som i alla år har hållit i trådarna i vår Stockholmsavdelning.

Vi vill alla i SKV hylla henne på denna dag.
Hipp hurra för Eva!

Vad skulle vi göra förutan dej?

Besök från Nicaragua

Till Göteborgsavdelningen kom det 16 kvinnor från Nicaragua. De ville veta hur en kvinnoorganisation arbetar i Sverige. De ville också tacka oss för det arbete vi gjort för Nicaragua under åren. Vi hade en trevlig sammankomst med mat och sång. De trodde inte att landet Sverige var så fattigt att det inte kan ge bidrag till kvinnors frivilliga arbete utan SKV måste klara sig på medlemsavgifter. Vi visade dem ett nummer av vår tidning Vi Mänskor från 1985 där vi hade reportage om Nicaragua och om

vår insamling dit. I tidningen fanns bilder och på en bild fanns farfar till en av kvinnorna.

Så nu vet ni att jorden är liten.

ZAIDA

Demonstrationer mot Irakkriget

Även i Göteborg demonstrerade vi den 26/10 mot bombningar mot Irak. Inte för att vi är rädda om Saddam utan för att vi har omtanke om folk som bor i Bagdad! Vi har nämligen hört att någon tror att vi är Saddamälskare, vilket härmed dementeras.

ZAIDA

Manifestationer i Karlstad

Hösten 2001 bildades ett nätverk under namnet Värmland mot krig och terrorism. Vi höll torgmöten hela vintern mot bombningarna av Afghanistan och inskränkningarna i våra fri och rättigheter.

Tyvärr har det gångna året varken fått stormakternas krigsretorik eller hotet om nya terroristattacker att minska i styrka. Men sociala och politiska konflikter kan inte lösas med bomber. Nu hotar ett nytt krig mot en försvarslös civilbefolkning. Därför fortsätter våra protester lördagar på Soltorget i Karlstad.

Tidevarvet

Den radikala kvinnotidningen Tidevarvet (1923-1936) var föregångare till Vi Mänskor.

Så här läser vi i nr 3 1931:

"Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Frisinnade Kvinnors Riksförbunds (FKR) sedan ett år planerade omorganisation och namnbyte till SKV Svenska Kvinnors Vänsterförbund har nu ägt rum.

Det är den historiskt foljdriktiga utvecklingen av förbundet.

Föreningen Frisinnade Kvinnor uppstod 1914 som en kvinnornas organisation till arbete för fred och demokrati och mot reaktion.

SKV vill förena kvinnor med vänsteråskådning till gemensam handling, där så ske kan, dock med full frihet för de olika riktningarna att i politiskt avseende gå var sin väg".

ZAIDA

Foto: Lill Nilsson

Hyr en vecka i Gesunda

SKVs stuga ligger i hjärtat av Dalarna, nära Siljan, med ett härligt fritidsområde runt om. Vintertid kan man utnyttja skidbackarna och elljusspåren. På hösten frodas bärmarkerna. För sommarens bad ligger stugan på cykelavstånd.

Här finns många sevärdheter, som exempelvis Sollerön och Mora med Zorngården. Det finns också fäbodrar i närheten. Vissa är omgjorda till mysiga, naturskönt belägna caféer och utsiktsplatser, andra används fortfarande.

Bäddar: 4 fasta, 2 extrabäddar, samt Lill-

stuga med 2 bäddar. (Lillstugan är ej vinterbonad).

Kök: Lättskött med kyl och frys.

Dusch och toalett, kallt och varmt vatten.

Ta med sänglinne och handdukar.

Hyran är för medlemmar 1 250 kr/vecka.

Extra attraktiva veckor såsom nyår och påsk kostar 1 500 kr. Icke medlemmar betalar 1 500 respektive 2 500 kr/vecka.

Om du vill hyra stugan, kontakta SKVs expedition 031-14 40 28.

Välkommen!

Zaida

Konflikten är löst

Nu säger jag det för allra sista gången.

Sluta nu.

Om jag ser någon av er skjuta en gång till

Då blir det ingen efterrätt.

Hör ni inte vad jag säger?

Då tar jag pistolerna

och gevären och granaterna och kanonerna.

Då kan ni inte ha dom

om ni bara håller på och skjuter på varandra hela tiden.

Nu får det vara slut.

Jag bryr mig inte om vem som började.

Det spelar ingen roll.

Sluta döda nu.

Sluta kriga.

Nu räcker det.

Nu får det vara slut.

Titta här vad tråkigt det ser ut,

Trasiga hus, ensamma barn, döda människor överallt.

Nu får det vara nog. Nu får ni säga förlåt.

Gör det.

Säg förlåt till varandra.

Ja.

Ja gärna.

Jag förlåter dig gärna säger man när någon säger förlåt.

Nu får vi hjälpas åt att bygga upp städerna,

ta hand om dom övergivna människorna,

läka såren

och aldrig, aldrig göra om sådana här dumheter igen.

Nu äter vi ris-à-la-malta.

LINA EKDAHL

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm
(Tisdag och torsdag 13-15)
tel. 08-640 92 05

Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg
(Måndag-fredag 13-15)
tel. 031-14 40 28

Postgiro: 50 50 95-0
Insamlingskonto: 5 13 23-4
E-post: info@svenskakvinnor.nu
eller: zaida.hagman@spray.se
Hemsida: www.svenskakvinnor.nu

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck.

Förbundets målsättning är:

- att** verka för jämställdhet mellan kvinnor och män och för ett rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete,
- att** verka för ett samhälle där alla barn är trygga och har lika värde, oavsett föräldrarnas ekonomiska situation, etniska tillhörighet eller nationalitet,
- att** verka för fred, allt framtidsarbets grundval,
- att** verka för skydd av vår egen och framtida generationers livsmiljö,
- att** verka för solidaritet mellan folken, särskilt solidaritet med kvinnor, som i regel är hårdast drabbade av förtryck och exploatering,
- att** bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn.

SKV har i korthet följande historia:

År 1914 bildades *Föreningen Frisinnade Kvinnor* under parollen "Mot krigspsykos, för demokrati och kvinnans likställighet". År 1931 utvidgades förbundet så att samarbete blev möjligt med alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

År 1946 anslöt sig Svenska Kvinnors Vänsterförbund till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund, KDV (Women's International Democratic Federation). KDV har konsultativ status hos FNs ekonomiska och sociala råd hos Unesco. Denna status innebär rätt att yttra sig vid rådets sammanträden och att framlägga egna förslag.

Välkommen som medlem i SKV!

☐ Ja, jag vill gärna bli medlem i SKV. 150 kr/år

Ja, jag vill gärna prenumerera på Vi Mänskor

- ☐ Prenumeration 4 nr 150 kr/år
- ☐ Gåvoprenumeration 100 kr/år
- ☐ Stödprenumeration 200 kr/år

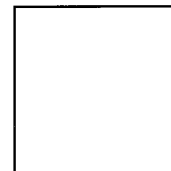
Namn:

Adress:

Postadress:

Telefon:

E-postadress:

SKV

Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg

Vi Mänskor
Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv
eftersändning återsänds
försändelsen med nya
adressen på baksidan
(ej adress-sidan).

Foto: Lill Nilsson

Nästa nummer: Makten över maten